

*'Het is een echt
volwassen tijdschrift
geworden'*

RUIT en NTZ

1974 - 1999

M.C.O. Kersten

*‘Het is een echt
volwassen tijdschrift
geworden’*

RUIT en NTZ

1974 - 1999

'Het is een echt volwassen tijdschrift geworden'

RUIT en NTZ 1974-1999

M.C.O. Kersten

September 1999

Copyright 1999 © Bisschop Bekkers Instituut

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, of door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Titel:	Citaat prof. dr. B.C.L. Touwen
Ontwerp omslag en binnenwerk:	F. van Reen, Nijmegen
Druk:	Uitgeverij Van Gorcum & Comp bv
Tekstverwerking:	M.N.Th. Versluis-Donga

ISBN: 90-74385-11-7

BBI
Postbus 415
3500 AK Utrecht
telefoon: 030-2333504
telefax: 030-2340026
e-mail: bbi@pobox.uu.nl
<http://www.bbi-utrecht.nl>

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1 • Inleiding	6
2 • RUIT, mededelingenblad van het BBI (1974-1981)	10
3 • RUIT, een tijdschrift in kinderschoenen (1982-1988)	21
4 • NTZ, een volwassen tijdschrift (1989-1999)	35
Nawoord	47
Literatuur	50
Bijlage 1 • Redactieleden en redactiesecretarissen	52
Bijlage 2 • Thema's van artikelen en forumbijdragen	53
Bijlage 3 • Belangrijke Nederlandse tijdschriften door de jaren heen	54

Voorwoord

NTZ bestaat 25 jaar. Tenminste, als we het bestaan van zijn voorganger, bekend als RUIT, meetellen. En dat laatste doen we, niet alleen omdat dit gebruikelijk is in de wereld van tijdschriften, maar ook omdat het beschouwen van NTZ alleen, hetgeen de viering van een tienjarig jubileum zou betekenen, niet minder zou zijn dan een amputatie: RUIT en NTZ horen bij elkaar, vormen historisch één geheel.

Vanaf het prille begin tot aan de dag van vandaag is het BBI (Bisschop Bekkers Instituut) uitgever geweest van RUIT en NTZ. Dat mag wellicht een verdienste zijn, het scheidt ook verplichtingen. Bijvoorbeeld die van een passend verjaarsdagcadeau. In de loop van het afgelopen jaar zijn verschillende ideeën de revue gepasseerd. Uiteindelijk is met overtuiging gekozen voor een cadeau aan de lezers en relaties van NTZ: een boekje over de geschiedenis van RUIT en NTZ. Niet zomaar een boekje over hun feitelijke geschiedenis, maar eerder over de weg die zij als tijdschrift hebben afgelegd, tegen de achtergrond van de zorg in die tijd.

Dit boekje ligt nu voor u. Het is de neerslag van een studie uitgevoerd door drs. M.C.O. Kersten, als onderzoeker verbonden aan het BBI. Zij heeft, zelf van oorsprong historica, met veel inzet en deskundigheid dit boekje samengesteld. Naast een schets van de geschiedenis van RUIT en NTZ verschaft het boekje ook informatie over de tijdsperiode waarin de tijdschriften bestonden. Zo zijn overzichten van belangrijke gebeurtenissen opgenomen die, los van het verleden van RUIT en NTZ, zeker een naslagfunctie kunnen hebben.

Bij de verschijning van dit jubileumboekje past een woord van dank aan hen die, naast de auteur, aan de totstandkoming hebben bijgedragen. In de eerste plaats zijn dit de vijf personen die in verband met de studie werden geïnterviewd, namelijk B. van Zijderveld, prof. dr. G.H. van Gemert, prof. dr. A. Th.G. van Gennep, drs. D.A. Flikweert en mr. J.B. Meiresonne. Wij zijn hen erkentelijk voor hun bereidheid om de onderzoeker te vergezellen op haar zoektocht door het verleden.

Ondersteunend werk bij de studie en deze publicatie werd voorts verricht door verschillende andere medewerkers van het BBI, te weten E.J. van Kesteren, M.M. Dikhooff en M.N.Th. Versluis-Donga. Ook hen willen wij hierbij bedanken.

Voor de financiering van de studie en de uitgave van het boekje werd een beroep gedaan op de Stichting Bisschop Bekkers. De SBB had niet veel tijd nodig om positief te beslissen. In haar aandeel in de financiering, waarvoor wij de SBB zeer erkentelijk zijn, zien wij een teken van betrokkenheid bij het verleden van NTZ.

Tenslotte is er die zeer grote groep van mensen die de afgelopen 25 jaar op enigerlei wijze een bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van de nummers van RUIT en NTZ. Zij zijn in feite de makers van de geschiedenis die in dit boekje wordt blootgelegd. Hun past eigenlijk de meeste dank.

Moge lezing van dit jubileumboekje naast kennis, inzicht en begrip ook een gevoel van mildheid en zo nu en dan een glimlach met zich meebrengen.

*Dr. M.I.M. Schuurman
directeur BBI*

I . Inleiding

25 jaar NTZ

Dit najaar zal NTZ zijn 25e jaargang voltooien. Dit vijfde lustrum roept haast vanzelf de vraag op naar de jonge jaren en de groei naar volwassenheid van het wetenschappelijke tijdschrift. Maar er blijken geen NTZ-nummers uit 1974 te bestaan en zelfs in 1988 is er nog geen NTZ. Hoezo dan vijfde lustrum?

Een duik in het verleden was nodig om deze vraag te beantwoorden. Hoe en wanneer is NTZ ontstaan en waar liggen zijn wortels? Al snel kwam aan het licht dat in 1974 het informatiebulletin RUIT verscheen, dat als een voorloper van NTZ kan worden beschouwd. Gaandeweg de zoektocht bleek er daarnaast nog een voorloper van NTZ te bestaan: het Tijdschrift voor Zwakzinnigheid, Autisme en andere Ontwikkelingsstoornissen, dat uit 1965 stamt. Dit tijdschrift is in 1982 met het informatiebulletin RUIT samengegaan onder de nieuwe naam 'RUIT Multidisciplinair tijdschrift voor ontwikkelingsstoornissen, zwakzinnigheid en zwakzinnigzorg' (ook aangeduid als: multidisciplinair tijdschrift RUIT). Twee jaar later, in 1984, volgde zijn erkenning als veldgericht wetenschappelijk tijdschrift door de Sectie Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de toenmalige Academische Raad. In 1989, na 14 jaargangen, onderging RUIT een 'facelift', die bedoeld was om het tijdschrift meer aanzien te geven. Een nieuwe naam deed toen zijn intrede: Nederlands Tijdschrift voor Zwakzinnigzorg, kortweg: NTZ. In 1995 ten slotte veranderde deze naam in Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan verstandelijk gehandicapten. In vogelvlucht is zo de wording van NTZ geschetst.

Deze studie

Om de lezers meer zicht te geven op de geschiedenis van hun tijdschrift en de periode van zijn bestaan is er nadere studie verricht naar 25 jaar RUIT en NTZ. De centrale vragen waren:

- Hoe kunnen NTZ en zijn voorganger RUIT worden gekarakteriseerd in de drie te onderscheiden periodes, namelijk 1974-1981 (informatiebulletin RUIT), 1982-1988 (multidisciplinair tijdschrift RUIT) en 1989-1999 (NTZ)?
- Hoe kan de zorg aan mensen met een verstandelijke handicap in deze drie periodes worden gekarakteriseerd?
- Welke betekenis hadden NTZ en RUIT voor de zorg in deze periodes?

Om deze vragen te beantwoorden zijn allereerst alle jaargangen van RUIT en

NTZ en het archief van de redactie doorgenomen. Helaas bleek over de periode van het informatiebulletin RUIT nauwelijks archiefmateriaal bewaard te zijn gebleven. Aanvullende informatie werd verkregen uit enerzijds de bibliotheekcollectie van het BBI (Bisschop Bekkers Instituut) en anderzijds een aantal interviews. Bij de selectie van de te interviewen personen speelde de te verwachten bekendheid met de geschiedenis en betekenis van RUIT en NTZ een grote rol. Daarnaast werd van belang gevonden dat zowel mensen uit de kringen van de redactie, het toenmalige bestuur van het BBI en de SBB (Stichting Bisschop Bekkers) en enkele relatieve buitenstaanders vertegenwoordigd zouden zijn. Uiteindelijk is gekozen voor de volgende personen:

- de heer B. van Zijderveld, die redactielid was van 1982 tot 1997, lange tijd deel uitmaakte van het BBI- en SBB-bestuur en tot 1995 werkzaam was in het zorgveld;
- de heer G.H. van Gemert, die vanaf 1982 redactielid is, lange tijd deel uitmaakte van het BBI-bestuur en zijn functie van buitengewoon hoogleraar combineert met de functie van manager innovatie bij een zorgvoorziening;
- de heer A.Th.G. van Gennep, die sinds 1979 de functie bekleedt van hoogleraar en daarnaast momenteel werkzaam is bij een onderzoeksinstituut;
- de heer D.A. Flikweert, die sinds 1983 werkzaam is bij de vereniging voor deskundigheidsbevordering NGBZ;
- de heer J.B. Meiresonne, die als directeur van het Nationaal Orgaan Zwakzinnigenzorg en als voorzitter van NGBZ betrokken was bij de oprichting van het BBI, en lange tijd behoorde tot het BBI-bestuur (nu: Raad van Toezicht) en SBB-bestuur.

Voor de twee laatst genoemde personen geldt dat ze een zeer korte lijn naar het BBI hadden, onder meer omdat NGBZ en NOZ lange tijd in hetzelfde kantoorpand gevestigd waren als het BBI en vaak bij elkaars activiteiten betrokken waren.

De uitkomsten van deze studie worden in dit boekje gepresenteerd. Aan elk van de drie periodes is een hoofdstuk gewijd. In hoofdstuk 2 staat het informatiebulletin RUIT (1974-1981) centraal, in hoofdstuk 3 het multidisciplinaire tijdschrift RUIT (1982-1988) en in hoofdstuk 4 NTZ (1989-1999). Binnen deze hoofdstukken is gekozen voor eenzelfde opbouw. Elk hoofdstuk begint met een korte schets van het tijdsbeeld van de betreffende periode, onder meer door de presentatie van een overzicht van markerende gebeurtenissen. Vervolgens wordt ingegaan op het ontstaan van de betreffende periodiek, en wordt de inhoud ervan besproken. Tenslotte wordt aangegeven welke betekenis de periodiek had in de betreffende periode.

Na deze drie hoofdstukken wordt in het laatste hoofdstuk een korte samenvattende beschouwing gegeven, waarbij ook op de toekomst van NTZ wordt ingegaan. Dan volgen nog enkele bijlagen: een lijst van redactieleden en redactiesecretarissen van RUIT en NTZ over de totale periode 1974-1999 (bijlage 1), een overzicht van thema's van artikelen en forumbijdragen van RUIT en NTZ 1974-1998 (bijlage 2) en een overzicht van de in Nederland uitgegeven tijdschriften die van belang waren voor de positie van RUIT en NTZ in de periode 1974-1999 (bijlage 3).

Voordat wordt teruggegaan in de tijd naar het begin van de jaren '70 zal in de rest van deze inleiding worden ingegaan op de naamgeving van het tijdschrift.

What's in a name?

Het informatiebulletin RUIT kreeg zijn naam van de toenmalige directeur van het BBI, Németh. In 'Wat de redactie wil' legt hij als volgt de betekenis uit van deze naam:

'De naam is niet toevallig; zij geeft in het kort het redactioneel beleid weer. Berichtgeving over research (R) staat voorop; dit blijft echter steriel als er geen uitwisseling (UI) van gegevens, meningen en visies plaatsvindt. De uitwisseling van informatie komt de toepassing (T) in de praktijk van de zorgverlening ten goede. Zij levert op haar beurt suggesties op naar het soort van onderzoek, waaraan in de praktijk behoefte bestaat. Research, uitwisseling en toepassing zullen wij derhalve in hun onderlinge wisselwerking zien en bevorderen.'
(RUIT 1, 1974, bladzijde 4)

De volgende naam, RUIT, Multidisciplinair tijdschrift voor ontwikkelingsstoornissen, zwakzinnigheid en zwakzinnigenzorg, werd in een redactievergadering na enige discussie als een compromisvoorstel aangedragen door Van Zijderveld. Met de ondertitel wordt niet alleen het terrein aangegeven waarop het tijdschrift zicht richt maar ook, door de aanduiding 'multidisciplinair'

'dat er plaats is voor bijdragen uit alle disciplines die zich met zwakzinnigheid, ontwikkelingsstoornissen en zwakzinnigheid bezig houden.'
(Németh, Bij de start van het tijdschrift RUIT, RUIT 29, 1982, bladzijde 5)

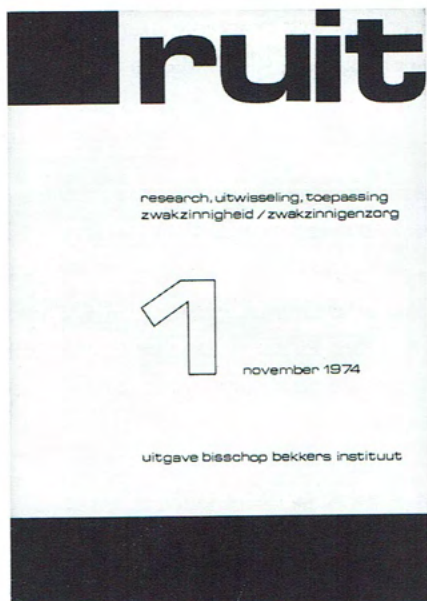
Van het Nederlands Tijdschrift voor Zwakzinnigenzorg zijn Van Gemert en Németh de naamgevers. Zij kozen hiermee voor een naam die in zijn afkorting 'NTZ' goed in de mond ligt, maar riepen met de aanduiding 'zwakzinnigenzorg' wel de nodige reacties op. Weliswaar werd deze aanduiding van het veld nog volop gebruikt, toch was er anno 1989 al sprake van gedateerdheid en een negatieve bijmaak. De heersende kritiek werd treffend verwoord door Hovenkamp van Stichting Philadelphia Zorg (SPZ), die na toezending van het introductienummer van NTZ in een brief aan de redactie liet weten:

'Het is jammer dat u dit verouderd woord, dat bovendien belast is met negatieve associaties, zelfs verwerkt hebt in de naam van een nieuw tijdschrift. Binnen onze organisatie streven wij ernaar consequent het woord 'zwakzinnig' te vermijden. Liever spreken wij van 'mensen met een geestelijke handicap' of over 'mensen met mogelijkheden'. En dit niet alleen omdat het Ministerie van WVC de term 'geestelijk gehandicapt' hanteert, maar omdat wij zelf vinden dat het woord 'zwakzinnig' uit de tijd is en niet strookt met onze visie op mensen met een handicap.'

(Brief Hovenkamp aan Németh, 28 maart 1989)

In de redactie zou verandering van de naam echter pas in het voorjaar van 1994 aan de orde komen. Vanaf 1995 heet het tijdschrift Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan verstandelijk gehandicapt, waarmee de afkorting NTZ gehandhaafd kon blijven.

2 . RUIT, mededelingenblad van het BBI (1974-1981)

(Eerste nummer van RUIT, informatiebulletin van het BBI, uitgegeven in november 1974)

Tijdsbeeld

1970

- Publicatie van de resultaten van het eerste frequentieonderzoek naar zwakzinnigheid (F.M. Sorel, Frequenties van zwakzinnigheid, IVA).

1971

- Instelling leerstoel Neuropedagogiek, in het bijzonder neurologische en psychiatrische aspecten van het zich ontwikkelende kind, aan de Universiteit van Amsterdam (Prof. dr. B.J.J. Ansink).

1972

- Oprichting BBI.

1973

- Affaire Huize Assisië rond medische proeven op verstandelijk gehandicapten; pas vele jaren later zou dit aan het licht komen.

1974

- Einde Dennendal-affaire.

1975

- Publicatie van 'Het vuile schort' (van J. Fennis), waarin kritiek wordt geleverd op de bestaande zwakzinnigenzorg.

1977

- Oprichting actiegroep 'Pet met de Zet', die protesteerde tegen de autoritaire omgangsvormen in de inrichting en tegen de wijze waarop de deskundigen de bewoners behandelen.

1979

- Van Gennep werd benoemd tot hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam. In zijn leeropdracht werd voor het eerst 'zwakzinnige' expliciet genoemd
- Publicatie van 'Judith' (van M. van Hattum), waarin het acceptatieproces om een zwakzinnig kind te hebben door de moeder wordt beschreven.

1981

- Oprichting Nederlandse Vereniging van Artsen in de Zwakzinnigenzorg (NVAZ), met als doel handhaving, c.q. verbetering van de kwaliteit van de medische dienstverlening in de zwakzinnigenzorg.

De oprichting van RUIT, de voorloper van NTZ, vond plaats in een roerige periode in de zorg aan mensen met een verstandelijke handicap, waarin er veel conflicten waren. Deze conflicten speelden zich vooral af in intramurale instellingen; naast Dennendal, dat landelijke bekendheid kreeg, ook onder andere op Nieuwenoord, De Hartekamp, Maartenswoude en Boldershof. 'Weg met de inrichting' was een veelgehoorde kreet in kringen van de tegenbeweging. Integratie wilde men en gezinsbegeleiding had veel aandacht. Het meest gelezen blad in het veld was KLIK, dat uitvoerig, zeer betrokken en heet van de naald verslag deed van de perikelen in het zorgveld. Zo was er een Dennendaldagboek, met vele afleveringen. KLIK had toen ruim 3000 abonnees en werd uitgegeven door het NOZ (het Nationaal Orgaan Zwakzinnigenzorg), de koepel van de landelijke organisaties op het gebied van de zwakzinnigenzorg. In 1981 verscheen een tweede blad voor de werkers in het veld: Somma Informatief. Uitgever hiervan was de koepel van de SPD'en (sociaal pedagogische diensten): Somma.

In de zorg waren nog maar weinig gedragswetenschappers werkzaam en onderzoek vond daar, evenmin als op de universiteiten, nog niet veel plaats. De vereniging voor deskundigheidsbevordering NGBZ (toen nog voluit: het Nederlands Genootschap ter Bestudering van de Zwakzinnigheid en de Zwak-

zinnigzorg geheten) wilde de professionalisering van de zorg bevorderen en zag daarin een belangrijke rol weggelegd voor onderzoek.

Degenen die in de uitkomsten van onderzoek geïnteresseerd waren, lazen vooral de in Nederland uitgegeven wetenschappelijke tijdschriften. De voornaamste hiervan op sociaal-wetenschappelijk gebied waren:

- Tijdschrift voor Zwakzinnigheid, Autisme en andere Ontwikkelingsstoornissen (het 'Bruine tijdschrift met de lange naam'), een uitgave van Samivoz;
- Tijdschrift voor Orthopedagogiek (voortzetting van het Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs en Orthopedagogiek), het orgaan van de vereniging voor Ortho-agogische Activiteiten (O en A);
- MGv, het Maandblad Geestelijke Volksgezondheid, een uitgave van het Nederlands Centrum Geestelijke Volksgezondheid (NcGv).

Daarnaast las een enkeling de buitenlandse tijdschriften, zoals Mental Retardation en het British Journal of Mental Subnormality (het huidige British Journal of Developmental Disabilities).

Aantal abonnees RUIT: groei van 200 tot zo'n 500.

Prijs: tussen gratis (1974-1977) en f 15,00 (vanaf 1981).

Gemiddelde omvang per jaargang: circa 150 bladzijden.

De start

Naast deze bestaande tijdschriften, zo vond men in kringen van het BBI, was er nog plaats voor een nieuw periodiek. Dat hoge pretenties dit blad echter vreemd waren, kan worden opgemaakt uit het 'Woord vooraf' in het eerste nummer van RUIT, dat van de hand was van de toenmalige voorzitter van het BBI, Gehéniou:

'Vooralsnog zal het instituut [bedoeld wordt: het BBI] de opzet van RUIT geslaagd achten indien U door RUIT meer zicht krijgt op de grote groep van hen die zich bezighouden met onderzoek van datgene wat de lezer en schrijver dezes zo zeer ter harte gaat.'

(RUIT I, 1974, bladzijde 3)

Een eenvoudig gratis mededelingenblaadje met een heel bescheiden doel, zo zag RUIT het licht in de herfst van 1974. 'Founding father' en naamgever was de directeur van het BBI, Németh. Zijn instituut, in praktijk een eenmansbureau, was twee jaar eerder opgericht om in Nederland onderzoek binnen de verstandelijk gehandicaptensector te bevorderen. Niet alleen vond in die tijd zoals gezegd op dit terrein nog maar weinig onderzoek plaats, daarnaast was er nauwelijks multidisciplinaire samenwerking en waren de schaarse onderzoekers maar beperkt van elkaars inzichten op de hoogte. Alle reden dus om aan de slag te gaan om tot meer uitwisseling te komen. De uitgave van een informatiebulletin paste daar uitstekend bij. Pure dienstverlening en niemand voor de voeten lopen, dat was het devies. Een echte redactie was er niet; de redacteur, Németh, riep alleen zo nu en dan de hulp in van enkele leden van zijn bestuur. Mensen als Van Zijderveld, De Jong, Wehrmeijer en Van Gemert verrichtten dan wat hand- en spandiensten door het leveren van conferentieverslagen, boekbesprekingen en dergelijke.

In eerste instantie vormden vaste rubrieken als 'Lopende onderzoeken', 'Publicaties' en 'Organisatorische onderzoeksaspecten; wetenschapsbeleid' de hoofdmoot van RUIT. In die laatstgenoemde rubriek kwamen zaken aan bod als de instelling van de Interdepartementale Stuurgroep Zwakzinnigenzorg, en de Beleidsnota Universitair Onderzoek. De Staatscourant en andere (overheids-)publicaties werden hierbij vaak als bron vermeld. Verder werden geregeld ook berichten opgenomen van activiteiten waarbij het BBI zelf betrokken was, zoals de 'Overleggroep Orthopedagogische Research'. Dit samenwerkingsverband tussen de vakgroepen Orthopedagogiek van de Nederlandse universiteiten had een nota over afstemming van de diverse onderzoeksprogramma's uitgebracht.

In RUIT stond een hoog informatiegehalte steeds voorop. Dit gold zeker ook voor het eerste themanummer, 'Subsidiëring van wetenschappelijke onderzoeksprojecten die relevant zijn voor zwakzinnigheid en zwakzinnigenzorg' (RUIT 4, 1975). In dit onderwerp kwamen de verwachte belangstelling vanuit onderzoekers en de missie van het BBI tezamen. In de bewuste aflevering werd een overzicht gepresenteerd van informatie die was opgevraagd bij *'alle ons bekende subsidiërende instanties'*, zoals doelstelling, subsidievoorwaarden en aanvraagprocedure.

Wat meer op de inhoud gericht was de openingsrubriek 'Naar mijn mening'. De redacteur benaderde hiervoor zelf de auteurs en publiceerde zijn eigen reactie op het geschrevene vervolgens ook. Deze bijdragen getuigen van stel-

lingname, soms ook met wat 'parochiale trekjes', en hebben zeker ook meningsvorming tot doel.

Een duidelijk voorbeeld van dit laatste is het aansnijden van een onderwerp dat lang taboe was geweest: negatieve gevoelens als verdriet, pijn, wanhoop en woede bij ouders van een verstandelijk gehandicapt kind. Van Hattum, zelf zo'n moeder (zie haar boek 'Judith' uit 1979) en bezig met een onderzoek naar dit verschijnsel, schreef onder de titel 'Vragen zonder antwoord' onder andere:

'... ouders van zwakzinnige kinderen staan voor een tegenstrijdig gegeven: hun kind is zwakzinnig, het zal niet kunnen wat andere kinderen wel kunnen, het zal zich als afwijkend kind ontwikkelen. Het 'NIET'. Aan de andere kant ontwikkelen veel zwakzinnige kinderen zich wèl zoals andere kinderen. Zij groeien, zij worden groter, soms leren ze nog iets, leren ze lopen, een beetje praten. Het 'WEL'. Speelhulp, stimuleringsprogramma's, schema's, zij alle zijn gericht op het 'WEL'. Maar soms krijg ik het idee dat daarmee teveel voorbij gegaan wordt aan het 'NIET'. Er wordt te weinig stil gestaan bij wat niet kan, bij dat wat we moeten aanvaarden, bij dat, waarin we moeten berusten. Omdat het er domweg niet is. Ik denk dat het goed is dat er hulpprogramma's zijn, maar ik denk dat het ook belangrijk is als we stilstaan bij die dingen die niet kunnen, bij verdriet, bij machteloosheid, bij woede. Niet een òf òf maar een èn èn.'

(RUIT 26, 1981, bladzijde 4)

Een tekst die bepaald niet zou misstaan in deze tijd... Wat de redacteur hiervan vond bleek niet alleen uit de plaatsing in RUIT, maar ook met zoveel woorden uit de titel van zijn redactioneel: 'Wie is bang voor stilte?'.

Een ander aangesneden onderwerp dat in die tijd van belang was, is de affaire rond medische proeven op geestelijk gehandicapten in Huize Assisië. Aghina van de Stichting Gezondheidsvoorlichting Werkgroep 2000 schreef hierover de bijdrage 'Research bij geestelijk gehandicapten terecht of ten onrechte' (RUIT 17, 1979). Niet lang daarna gingen WOI (Werkverband Ouders van Internaten) en BBI aan de slag om te komen tot een code voor onderzoekers om dergelijke dubieuze praktijken in de toekomst te voorkomen.

Misschien is deze rubriek daarnaast van enige historische waarde vanwege het feit dat hij enkele 'vroege werken' van later bekend geworden onderzoekers bevat, zoals de meest markante delen uit de oratie van Van Gennep (RUIT 22, 1980) en de notities van Van Gemert over gedragsgestoordheid (RUIT 25, 1981) en van Buntinx over kwaliteit (RUIT 18, 1979).

Artikelen

Het plaatsen van artikelen in RUIT gebeurde pas voor het eerst in 1979 en was in eerste instantie ook niet de bedoeling. Het BBI had daarvoor begin 1975 een Engelstalig, internationaal tijdschrift opgericht met een naam die niet toevallig veel aan RUIT doet denken: REAP (oftewel: Research, Exchange And Practice). De redactie bestond dan ook uit de Nederlanders S.M. Németh, C.G.A. de Jong, die de drijvende kracht vormde, A. Dupont (uit Denemarken) en H.C. Gunzberg (uit Engeland). Swets en Zeitlinger was de uitgever. De redactie stond een internationale doorbraak voor ogen. Na enkele jaren mislukte REAP echter. Onvoldoende kopij vanuit Nederland en buitenland en onvoldoende abonnees en dus inkomsten waren hiervan de oorzaken.

Enigszins cru kan gezegd worden dat hier van toepassing is 'de één zijn brood...', want RUIT ging toen ook meer inhoudelijke bijdragen plaatsen. Voornamelijk gebeurde dit in de vorm van artikelen, waarvan er tussen 1976 en 1981 vijftien waren opgenomen. Verder verschenen er enkele bijdragen in de incidenteel opgenomen rubrieken 'Feedback' en 'Vorderingen bij toegepast onderzoek', die bedoeld waren om op een laagdrempelige manier verslag te doen van respectievelijk onderzoeksresultaten en lopend onderzoek. Deze rubrieken kunnen gezien worden als een poging om aan te sluiten bij uitkomsten van de in 1976 gehouden lezersenquête (zie verder).

Thema's

Het overzicht van de thema's van de artikelen uit deze periode (zie bijlage 2) laat onder meer zien dat 'kwaliteit' met kop en schouders boven de andere onderwerpen uitsteekt. Aan dit thema was maar liefst de helft van alle artikelen gewijd, namelijk acht. Verder zijn er nog drie thema's die elk in twee artikelen aan de orde komen, namelijk diagnostiek, organisatie zorgverlening/beleid, en therapieën, vormen van behandeling en methodiek.

Dat het thema kwaliteit zo vaak voorkwam, is het gevolg van het feit dat dit thema centraal stond in het tweede themanummer van RUIT (20, 1979), waarmee tevens het vijfjarig bestaan van het blad gevierd werd. Afzonderlijke bijdragen gingen onder andere over kwaliteitsbewaking, over modelontwikkeling en over het toen verschenen rapport 'Kwaliteit en doelmatigheid Zwakzinnigenzorg' van een werkgroep van de NZr (Nationale Ziekenhuisraad).

Eerder dat jaar was in RUIT al verslag gedaan van 'het leerproject met de PASS-methode' (RUIT 17, 1979). Dit project betrof een proeftoepassing in

Nederland van een door Wolfensberger ontworpen methodiek voor kwaliteits-toetsing, die al langere tijd met succes in de VS en Canada werd gehanteerd. Het idee hierachter was dat kwaliteit een functie had bij het bevorderen van normalisatie en niet los gezien kon worden van de wijze van bouwen van voorzieningen voor verstandelijk gehandicapten.

Vóór alles was RUIT nog steeds een informatiebulletin, maar het leek daarnaast ook voorzichtig de kant op te gaan van een tijdschrift. Door het publiceren van artikelen en van bijdragen in de rubriek 'Naar mijn mening' werd het blad langzamerhand wat meer inhoudelijk gericht. Hoe werd dit RUIT ontvangen bij zijn lezers, wat was zijn betekenis? Om dit na te gaan staan we nu achtereenvolgens stil bij een lezersenquête die in die tijd werd gehouden, bij de in RUIT gepubliceerde ingezonden brieven en bij de mening van de geïnterviewden.

Enquête

In mei 1976, dus anderhalf jaar na de start, besloot de redactie tot het houden van een lezersenquête. Deze werd toegezonden aan de adressen waarnaar RUIT werd gestuurd. Het doel hiervan was om na te gaan welke weerklank het blad vond. Hiermee wilde de uitgever eventueel overbodige toezending voorkomen. In de begeleidende brief bij de enquête werd aangegeven:

'Wellicht ten overvloede: het is niet de bedoeling adhesie te verkrijgen voor het uitgroeien naar een tijdschrift; RUIT zal conform zijn opzet een informatiebulletin blijven. Wél overwegen wij de invoering van een (op kostprijs gebaseerd) abonnementsgeld. Wij willen dus ook peilen, in hoeverre de lezers ons in deze tegemoet willen komen.'

(Brief bij lezersenquête RUIT, mei 1976)

De enquête bestond uit de volgende vragen:

- 1 Verschaft RUIT U relevante informatie?
- 2 Welke rubriek leest U bij voorkeur?
- 3 Stelt U er prijs op RUIT te blijven ontvangen?
- 4 Bent U bereid bij een eventuele invoering van een redelijke prijs een abonnement op RUIT te nemen?
- 5 Welke (tot nu toe niet verstrekte) informatie zoudt U in RUIT voortaan wel willen lezen?

Daarnaast werd de enquête in een wat uitgebreidere vorm, en met een proef-exemplaar van RUIT, toegezonden aan praktijkinstituten, die niet tot de lezers van RUIT behoorden. Men wilde door middel van deze actie, bij gebleken behoefte, de lezerskring uitbreiden. Verder wilde men zo inzicht krijgen in de lopende onderzoeksprojecten.

In het septembernummer van 1976 van RUIT werd verslag gedaan van de uitkomsten van de enquête.

De respons bleek redelijk te zijn, want van de 478 verstuurd vragenformulieren werden er 246 (51,5%) teruggestuurd. Van deze 246 was 24% afkomstig van universitaire onderzoekscentra, 23% van zwakzinnigeninrichtingen en de resterende 53% van praktijkwerkers buiten de inrichtingen (werkzaam bij centrale beleids- en adviesinstanties).

Het overgrote deel van degenen die de enquête terugstuurd, namelijk 211 personen (86%), gaf aan dat RUIT hun relevante informatie verschafte; voor slechts 18 personen (7%) bleek dit niet het geval te zijn.

De vraag naar welke rubriek de meeste voorkeur uitgaat, werd door 246 personen beantwoord.

Opsplitsing naar de werkplek van de lezers levert het volgende beeld op:

Tabel I Overzicht van de rubriek van voorkeur van lezers van RUIT die werkzaam zijn op universiteiten, in zwakzinnigeninrichtingen en overige RUIT-lezers, in percentages

Rubriek van voorkeur	% universiteiten N=57	% zwakzinnigen- inrichtingen N=55	% overige RUIT-lezers N=134
Onderzoeksberichten	77	80	79
Organisatorische aspecten van onderzoek	54	49	48
Aankondigingen van conferenties	28	49	51
Boekbesprekingen	42	54	69
Naar mijn mening	13	19	30
Redactioneel	12	26	31

(RUIT 8, 1976, bladzijde 10)

Handhaving van de toezending bleken 211 personen (86%) wel te willen, tegenover 18 personen niet (7%). Deze vraag werd niet beantwoord door 17 personen (7%). Daarmee werd het definitieve lezersbestand onder de deelnemers aan de enquête bepaald en kon overbodige toezending worden stopgezet. Tenslotte bleek 63% van de respondenten bereid om een abonnementsprijs te gaan betalen.

Uit deze uitkomsten komt naar voren dat RUIT een erg kleine lezersgroep had, namelijk de 211 personen die toezending wensten, naast een onbekend deel van niet-deelnemers aan de enquête. De aandacht van de lezers bleek vooral uit te gaan naar de onderzoeksberichten en naar de rubriek 'Organisatorische aspecten van onderzoek'.

Als reactie op deze uitkomsten concludeerde de redactie zelf dat RUIT:

'(...) in een behoefte voorziet c.q. zal moeten voorzien. Vooral de verbreding en uitdieping van de functie van intermediair tussen onderzoek en praktijk blijkt noodzakelijk te zijn.'

(RUIT 8, 1976, bladzijde 12)

Ingezonden brieven

Toen er in de laatste jaargangen van RUIT uit deze periode ook artikelen en meer inhoudelijke berichten verschenen, bleken deze viermaal te leiden tot een schriftelijke reactie aan de redactie, die ook gepubliceerd werd. Dit gebeurde voor het eerst in 1978, toen onder het kopje 'Feedback' gereageerd werd op een bericht over de dalende frequentie van wat genoemd werd 'mongolisme' (over een onderzoek van Hoogendoorn, in RUIT 15). Andere keren betrof het een reactie op respectievelijk een bijdrage over 'Gedragsgestoordheid' (een discussiestuk van Van Gemert, in RUIT 25) en 'Motoriekbeoordeling bij zwakzinnigen' (van Kraijer, in RUIT 27). De eerstgenoemde, zeer uitvoerige, reactie werd geschreven als bijdrage aan de discussie en was overigens van de hand van de tijdelijke BBI-medewerker en latere redactiesecretaris Koster.

De laatste ingezonden brief was veel algemener van aard. J.G. van Aubel (Stichting Gezinsvervangende Tehuizen Twente) merkte hierin op dat RUIT zich vooral leek te richten op research en uitwisseling in de grote instellingen en hij bepleitte ook aandacht voor ontwikkelingen binnen de GVT'en (gezinsvervan-

gende tehuizen). Het gepubliceerde antwoord mag typerend worden genoemd voor de rol die de redacteur zag voor zichzelf en voor zijn instituut. Hij schreef:

'De heer van Aubel stelt de vraag naar research in semimurale voorzieningen terecht aan de orde. Vanuit het BBI is contact met hem opgenomen om te komen tot een nadere omschrijving van de problematiek om die vervolgens aan onderzoeksinstituten en research-coördinerende instanties voor te leggen. Verdere suggesties van onze lezers hierover worden gaarne ingewacht.'
(RUIT 23, 1980, bladzijde 27)

Hier was duidelijk een intermediair aan het woord!

Mening van de geïnterviewden

Terugblikkend meenden de meeste geïnterviewden dat RUIT op bescheiden wijze een functie vervulde. Zo spreekt Van Zijderveld over waardering voor de geboden informatie en over enkele, wel goede artikelen, maar geeft hij ook aan dat er verder weinig pretentie was. Ook volgens Van Gemert was er sprake van waardering voor RUIT als mededelingenblad, het meeste in het veld. Met name noemt hij de betekenis die het blad voor het veld had door de verspreiding van het gedachtegoed over kwaliteit uit VS en Canada (de eerder genoemde PASS-methode), naar zijn mening toen een belangrijk thema. Verder hadden RUIT en REAP volgens hem de functie onderzoekers in het veld eraan te laten wennen om te reflecteren en te schrijven over hun werk, met andere woorden een functie in de zo noodzakelijke professionalisering.

Meiresonne, die in deze periode directeur was van het NOZ en secretaris van NGBZ, zegt in deze kringen niets gehoord te hebben over 'overbodig'. En dat iedereen het blad eerder als een logisch gevolg zag van de functies waar het BBI voor stond en ook als voorwaardenscheppend voor de verdere invulling van de functies van het BBI. RUIT was dus een instrument voor het BBI om zijn doelen te bereiken. Volgens hem werd RUIT gelezen. Flikweert, die in 1983 bij NGBZ in dienst trad, herinnert zich dat hij de jaargangen van het informatiebulletin een handig hulpmiddel vond bij het inwerken.

Daarnaast staat de visie van Van Gennep. Hij geeft aan het blad zelf zeer beperkt gelezen te hebben en ook weinig informatie uit de rubrieken gehaald te hebben. De actualiteitswaarde van de rubriek 'Lopende onderzoeken' was

volgens hem niet altijd even hoog. Verder zegt hij het idee te hebben dat RUIT niks losmaakte bij mensen. Evenmin waren de bijdragen over kwaliteit echt van waarde, omdat dit pas vanaf 1985, als gevolg van de bezuinigingen onder Lubbers, een topic werd.

3 . RUIT, een tijdschrift in kinderschoenen (1982-1988)

*(Eerste nummer van het
nieuwe tijdschrift RUIT,
uitgegeven in maart 1982)*

Tijdsbeeld

1982

- Eindrapport van de Landelijke Commissie VTO (vroegtijdige onderkenning).
- Eindrapport van de Landelijke Commissie Gezinsbegeleiding.

1983

- Rapport commissie Hoeing over de opvang van sterk gedragsgestoorde licht geestelijk gehandicapten.
- Beleidsnota 'Geestelijk gehandicapten', Ministerie van WVC.

1985

- Opzetten SGLGG (=Sterk Gedragsgestoorde Licht Geestelijk Gehandicapten)-afdelingen.

1987

- Instelling leerstoel Orthopedagogiek, in het bijzonder de opvoeding van het in zijn ontwikkeling belemmerde kind, aan de Rijksuniversiteit Groningen (Prof. dr. H. Nakken).

- Nota 'Onderzoeksbeleid op het terrein van de zwakzinnigheid en de zwakzinnigenzorg. Inventarisatie en Aanbevelingen' (Van Gemert et al., 1987), waarin aanbevelingen worden gedaan ten aanzien van criteria voor relevant praktijkgebonden onderzoek, de verbetering van de infrastructuur voor wat betreft coördinatie en het stellen van prioriteiten in onderzoek.

1988

- Affaire Jolanda Venema: door verspreiding van een foto van hun naakte vastgebonden dochter vragen de ouders aandacht voor haar slechte leefomstandigheden.
- 'Nota 2000. Over de ontwikkeling van gezondheidsbeleid: feiten, beschouwingen en beleidsvoornemens' van het Ministerie van WVC, een schets van scenario's voor de gezondheidszorg in het jaar 2000. In het onderdeel 'geestelijk gehandicapten' wordt het streven genoemd dat door preventie en selectieve abortus een daling zal plaatsvinden van deze populatie met 10.000 personen.
- Symposium 'Wetenschappelijk onderzoek en de vernieuwing van de zorg voor geestelijk gehandicapten' (BBI), waarin onderzoekswensen en daarbij passende verbeteringen van inhoud en organisatie van aanbod aan onderzoek aan de orde kwamen. Het verslag hiervan is gepubliceerd onder de titel 'Onderzoek en praktijk in de zwakzinnigenzorg' (Janssen en Németh, 1989).

Na het begin van de jaren '80 maakt de turbulentie in de zorg plaats voor rust. In Van Gennep's woorden: *'de tijd van de grote ideeën was voorbij'*. Er is sprake van schaalvergroting en deze is vooral gericht op de semimurale sector, die een 'boom' in GVT'en te zien geeft. Uit deze hoek is ook een nieuw tijdschrift afkomstig, dat in 1988 het daglicht ziet: Fiad Forum.

Al eerder, namelijk in 1983, was door de Nederlandse Vereniging van Artsen in de Zwakzinnigenzorg (NVAZ) eveneens een tijdschrift uitgebracht: het Tijdschrift van de Vereniging van Artsen in de zwakzinnigenzorg (TVAZ). Dat fungeerde als verenigingsblad, waarbij informatieverstrekking op de voorgrond stond. Daarnaast verschijnt vanaf 1985 een nieuw wetenschappelijk tijdschrift: het Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs (NTOVO), het orgaan van de NVO, de Nederlandse Vereniging van pedagogen, Onderwijskundigen en andragologen.

Korte tijd zijn VTO en gezinsbegeleiding nog belangrijke thema's, maar deze worden snel ingehaald door de ontwikkelingen. Een opkomend thema is gedragsproblematiek. Sinds de affaire Jolanda Venema is er hiervoor heel veel aandacht. Naar later zal blijken, verkeren nog zeker 2000 andere verstandelijk

gehandicapten in soortgelijke omstandigheden als deze Venema. De instellingen kunnen zich dan niet langer afschermen voor de kwaliteitsdiscussie. Van Gemert spreekt in dit verband van *'een breuk in de muur door de affaire Jolanda Venema'*.

Intussen is bij beleidsmakers de zorg aan mensen met een verstandelijke handicap op de agenda gekomen. Beleidsnota's als 'Geestelijk Gehandicapten' en de 'Nota 2000' geven hier blijk van.

Het voortbestaan van NGBZ is een tijdlang onzeker door financiële problemen. In 1983 kan echter een belangrijke stap worden gemaakt in de eigen professionalisering door het aanstellen van een stafmedewerker. Verder geeft in de laatste jaren van deze periode het terrein van het onderzoek enige ontwikkeling te zien. Met de publicatie van een nota over onderzoeksbeleid (juni 1987) en de organisatie van een symposium (oktober 1988) speelt het BBI hierin zijn eigen rol. In de nota worden onder meer als actuele thema's in de zorg genoemd: etiologie, preventie en vroegtijdige onderkenning; thuiszorg; dagopvang, onderwijs en vorming; woonvoorzieningen; vergrijzingsproblematiek; gedragsstoornissen en psychische stoornissen; meervoudig (complex) gehandicapten; maatschappelijke integratie en zorgorganisatie en beleid. Deze thema's zijn volgens de samenstellers van de nota te beschouwen als mogelijke terreinen van onderzoek.

Aantal abonnees RUIT: groei van 500 tot ruim 800.

Prijs: tussen f 15,00 (1982) en f 22,50 (vanaf 1986).

Gemiddelde omvang per jaargang: circa 190 bladzijden.

Overgang naar tijdschrift

Plannen voor de oprichting van een nieuw 'Tijdschrift voor de Zwakzinnigenzorg' waren er vanaf 1980. Het idee hiervoor was afkomstig van NGBZ, dat, zoals eerder vermeld, vlakbij het BBI kantoor hield. De mogelijkheden voor samenwerking tussen NGBZ en BBI voor een tijdschrift werden door de beide besturen verkend en er werden enkele werkgroepen ingesteld. De redactie-groep, bestaande uit Van Ratingen, Van Zijderveld en Németh, maakte in een notitie melding van de door haar gesignaleerde behoefte aan een tijdschrift voor de volgende doelgroep:

'mensen met een academische of daarmee gelijk te stellen opleiding, die in principe gebaat zou zijn met een tijdschrift als wetenschappelijk forum.'

(Aanbevelingen van de redactiegroep ten behoeve van de voorbereidingen van een op te richten Tijdschrift voor Zwakzinnigheid en Zwakzinnigzorg, december 1980)

Deze behoefte leidde men af uit het feit dat honderden werkers een abonnement hadden op het 'oude' (Samivoz) Tijdschrift, op het MGV en op het bulletin RUIT, respectievelijk lid waren van het NGBZ. Tegelijk constateerde de redactiegroep dat de haalbaarheid ook door iets anders wordt bepaald, want vervolgens heet het:

'Aan de aanbodzijde is het beeld minder gunstig; met name kan er een geringe schrijfwillegheid van werkers uit de zwakzinnigzorg worden geconstateerd; in de weinige discussies keren steeds dezelfde namen terug; in vergelijking hiermee valt de massa - de zwijgende meerderheid - op.'

(Aanbevelingen van de redactiegroep ten behoeve van de voorbereidingen van een op te richten Tijdschrift voor Zwakzinnigheid en Zwakzinnigzorg, december 1980)

De redactiegroep stelde voor RUIT geleidelijk uit te breiden met nieuwe rubrieken, in samenwerking met secties van het NGBZ, en dan langzamerhand de inhoud en de lezerskring uit te breiden. Zo zou RUIT geleidelijk kunnen worden uitgebouwd tot een volwaardig tijdschrift. In eerste instantie leek van deze plannen niets terecht te komen. De samenwerkingspoging bleek gestrand te zijn. Mogelijk was de reden hiervan dat het NGBZ, dat in die tijd over weinig middelen beschikte, geen financiële bijdrage kon geven aan het nieuwe tijdschrift.

Maar vervolgens kwam er uit een geheel andere hoek een soort van aanzoek. De redactie van het Samivoz-tijdschrift, bestaande uit Snijders-Oomen, Rispens en Duindam, wilde graag haar eigen tijdschrift tezamen met informatiebulletin RUIT laten opgaan in een nieuw tijdschrift mits RUIT meer inhoudelijk gericht zou worden. Financiële problemen van het Samivoz-tijdschrift, veroorzaakt door de kleine oplage, was de directe aanleiding hiertoe. Maar op de

achtergrond zal zeker ook een rol hebben gespeeld dat de organisatie, en het tijdschrift, in een negatief daglicht waren komen te staan. Opschudding over echte of vermeende 'corruptie in de top' bij Samivoz was hiervan de reden. Het gerucht ging namelijk dat onder wat heette het 'Nollen-syndicaat', een stichting waarin zowel een aantal instellingen voor zwakzinnigenzorg als een aantal bedrijven waren verenigd, sprake zou zijn geweest van een mogelijke opeenstapeling van functies door personen.

Deze samenwerking kwam wèl van de grond en daarom kon de redactie van het Tijdschrift voor Zwakzinnigheid, Autisme en andere Ontwikkelingsstoornissen niet lang daarna in het laatste nummer aankondigen dat haar tijdschrift na zeventien jaar zou worden voortgezet in RUIT. Hierbij werd eveneens melding gemaakt van een gesignaleerde behoefte aan een echt tijdschrift. Deze behoefte werd afgeleid uit

'... allerlei opmerkingen van lezers, het feit dat er regelmatig nieuwe artikelen worden aangeboden, uit reacties van organisaties op het gebied van de zwakzinnigenzorg (...)'

(Tijdschrift voor Zwakzinnigheid, Autisme en andere Ontwikkelingsstoornissen, jaargang 17, voorjaar 1981)

Het nieuwe tijdschrift RUIT kreeg een redactie die samengesteld was uit zowel oud-redactieleden, leden van het BBI-bestuur als 'onbeschreven bladen'. De redactie bestond uit de psychologen dr. S.J. Duindam, drs. G.H. van Gemert, mevrouw drs. C.G.M. van Hattum, mevrouw dr. A.W.M. Sniijders-Oomen, de orthopedagogen drs. C.G.A. de Jong en drs. B.J. Koster (redactiesecretaris), de socioloog drs. S.M. Németh (eindredacteur), de ontwikkelingsneuroloog prof. dr. B.C.L. Touwen en de maatschappelijk werker B. van Zijderveld. Het werd belangrijk gevonden dat er binnen de redactie oog was voor de praktijk, zodat bij de beoordeling van de artikelen niet alleen gekeken zou worden naar wetenschappelijkheid, maar ook naar praktijkrelevantie en leesbaarheid. Door de nieuwe redactie werd al snel de nieuwe ondertitel 'Multidisciplinair tijdschrift voor Ontwikkelingsstoornissen, Zwakzinnigheid en Zwakzinnigenzorg' bepaald. Ook werd een redactiestatuut vastgesteld. Dit moest zorgen voor een meer onafhankelijke positie ten opzichte van het BBI-bestuur. In het redactiestatuut was onder meer de bepaling opgenomen dat uiterlijk eind 1984 besluitvorming over de voortzetting van het tijdschrift diende te zijn afgerond. Er

was dus sprake van een proeftijd. In de praktijk zou echter pas voorjaar 1985 door de redactie een evaluatie worden gehouden over de eerste drie jaargangen. Hierop wordt later in dit hoofdstuk ingegaan. Niets wijst er overigens op dat het voortbestaan van het tijdschrift toen, in 1985, nog ter discussie stond.

Maart 1982 was het zover: het eerste nummer van het nieuwe tijdschrift RUIT (RUIT 29) zag, in een nieuw jasje, het licht. Opvallend genoeg werd in de eerste zinnen van het eerste redactioneel een wat ander beeld gegeven van de ontstaansgeschiedenis dan hierboven is geschetst. Het redactioneel vermeldde:

'Het BBI heeft de erfenis van het Tijdschrift voor Zwakzinnigheid, Autisme en andere Ontwikkelingsstoornissen overgenomen.'

(RUIT 29 1982, bladzijde 3)

Pas op de volgende bladzijde werd melding gemaakt van de financiële problemen van het oude tijdschrift, waarbij verzucht werd dat wetenschappelijke periodieken met een beperkte doelgroep blijkbaar ook in die tijd niet alleen uit abonnementsgelden betaald konden worden. Iets wat nu, anno 1999, trouwens nog steeds geldt!

Doelgroep en doel

In het eerste 'Redactioneel' werd ook de doelgroep van het tijdschrift omschreven. Dat gebeurde zo:

'RUIT wordt voor onderzoekers, praktijkwerkers, ouders van geestelijk gehandicapten en voor beleidsmensen gemaakt. De redactie tracht de wetenschappelijke benadering van zwakzinnigheid door helder taalgebruik toegankelijk te maken. In het bijzonder denken wij hierbij aan studerende. Wij zijn ons ervan bewust, dat andere periodieken al in grote gedeelten van de informatiebehoefte voorzien. Geen daarvan legt echter de nadruk op de relatie research en praktijk. Daarom lijkt ons de verhouding tot hen aanvullend, zeker niet concurrerend. Dit geldt zowel ten aanzien van het maandblad KLIK, als ten aanzien van wetenschappelijke tijdschriften met relevantie voor de zwakzinnigheid (...).'

(RUIT 29, 1982, bladzijde 5)

RUIT zou inderdaad een aparte plaats innemen tussen de andere tijdschriften. Maar naast het praktijkkarakter droeg zeker ook de gekozen multidisciplinaire invalshoek hiertoe bij.

Anders dan het informatiebulletin zag het multidisciplinaire tijdschrift RUIT voor zichzelf heel nadrukkelijk een forumfunctie weggelegd. Het wilde zowel kennis bieden als podium zijn voor discussie. Naast de artikelen werd ook plaats ingeruimd voor een nieuwe rubriek, getiteld 'Forum'. Deze had als doel een bijdrage te leveren aan 'gefundeerde meningsvorming over belangrijke onderwerpen met betrekking tot onderzoek en zorgverlening' (Samenvattend verslag zesde redactievergadering RUIT, 13 mei 1982). De redactie stelde zelf het thema vast, nodigde auteurs uit en besliste vervolgens over plaatsing. Verder bleven in RUIT de oude rubrieken 'Lopend onderzoek', 'Berichten', 'Boekbesprekingen', 'Publicaties' en 'Conferenties en congressen' gehandhaafd. De rubriek over wetenschapsbeleid zou na één nummer in stilte ter ziele gaan.

Thema's

In de periode van 1982 tot en met 1988 werden in RUIT 53 forumbijdragen en 77 artikelen geplaatst. Uit de rubricering van de onderwerpen hiervan (zie bijlage 2) blijkt dat enkele thema's zeer vaak voorkwamen. Dit waren: diagnostiek (21 artikelen en één forumbijdrage), organisatie zorgverlening/beleid (dertien artikelen), gedragsstoornissen en psychiatrische problematiek (zeven artikelen en één forumbijdrage) en beleidsontwikkeling (zes artikelen en twee forumbijdragen). Ook onderwijs (drie artikelen) kwam enige malen aan bod. Verder valt op dat aan kwaliteit, dat in de tijd van het informatiebulletin RUIT zo'n belangrijk onderwerp was, nu nog maar één enkel artikel gewijd werd. Tenslotte is opvallend dat bij de forumbijdragen het thema ethiek kennelijk erg leefde. Enkele voorbeelden hiervan worden verderop genoemd.

Bij het hier gepresenteerde beeld over de thematiek van RUIT is enige toelichting nodig. Op de eerste plaats geldt dit het onderwerp diagnostiek. Van de 21 artikelen blijken er 11 afkomstig te zijn van één en dezelfde persoon, namelijk de heer D. Kraijer. Deze bleek al snel een belangrijke bron van kopij, zo valt af te leiden uit de volgende zinsnede uit een brief van de redactiesecretaris aan de redactieleden: *'Alleen onze vaste leverancier Kraijer heeft een bijdrage ingezonden'*. (brief H. Koster aan de redactieleden, 6 oktober 1982). Vraag en aanbod vonden elkaar! In totaal heeft Kraijer tussen 1977 en 1998 maar liefst 22 artikelen gepubliceerd in RUIT en NTZ, waarmee hij met kop en schouders uitsteekt boven de andere geregeld in RUIT en NTZ publicerende auteurs.

Was het daarom dat er in de aanwijzingen voor auteurs, die in RUIT 53 (maart 1988) geniet waren, bij de literatuurlijst en literatuurverwijzingen als voorbeeld wordt gegeven: Kraijer,...?

In de tweede plaats is bij het thema beleidsontwikkeling iets bijzonders aan de hand. Het betreft hier een onderwerp dat aandacht kreeg op verzoek van de lezers, die dit aangaven in de lezersenquête die najaar 1985 werd gehouden. Niet lang daarna werd ingespeeld op hun wens door het samenstellen van een themanummer over beleidsvoorbereiding (RUIT 48, 1986).

Achter deze samenvattende getallen gaat veel onderzoek schuil. Dit onderzoek was soms van een redelijke omvang, maar veel vaker klein, heel detailistisch van aard en wel heel praktijkgericht. Levendigheid was hierbij menigmaal verder te zoeken. Verder vertoont de thematiek van de artikelen veel overeenkomst met NGBZ-activiteiten als open sessiedagen en activiteiten van de secties psychologen en orthopedagogen.

Dit laatste hing ook samen met de herkomst van de auteurs. Hiervan was een groot aantal min of meer prominent NGBZ-lid. Voorbeelden hiervan zijn: Crooymans, Van Gemert, Deenen, Bunt, Bouter, Kraijer en Van Osch. Dat het NGBZ-gehalte van RUIT zo groot was had verschillende redenen.

Eenzijds was er het aanbod aan artikelen. Mensen als Kraijer, Deenen en Van Gemert wilden een bijdrage leveren aan de professionalisering van de zorg. Ze wilden dat er meer geschreven werd over onderzoek en dat er meer praktijkervaringen systematisch vastgelegd werden, die dan vervolgens in de vorm van een artikel konden worden ingediend bij de redactie van RUIT. Ze stimuleerden anderen om te schrijven en gaven hierbij zelf het goede voorbeeld. Overigens had het feit dat deze auteurs veelal werkzaam waren in de intramurale sector tot gevolg dat ook een groot deel van de artikelen hierop betrekking had. De semimurale en ambulante sector kwamen er daardoor nog steeds nauwelijks aan te pas, de in het vorige hoofdstuk genoemde ingezonden brief van Aubel ten spijt. Het themanummer 'Culturele minderheden' (RUIT 44, 1985) vormde hierop een uitzondering.

Anderzijds was het NGBZ-gehalte van RUIT ook erg groot omdat RUIT regelmatig verlegen zat om kopij. Dan kwam het de eindredacteur erg goed van pas als er geschikte lezingen van NGBZ-studiedagen voorhanden waren die tot artikel omgeschreven konden worden. 'Mensbeelden in de zwakzinnigenzorg', het onderwerp van Forum in het maartnummer van 1984, was zo'n thema

waaraan in de jaren daarvoor al een cyclus van drie studiedagen vanuit NGBZ gewijd was. En ook het themanummer 'Culturele minderheden' betrof een onderwerp van een NGBZ-congres. Op verzoek van de eindredacteur publiceerde een deel van de sprekers hun bijdrage toen in RUIT.

Hoewel van de plannen tot oprichting van een gezamenlijk tijdschrift niets terecht was gekomen, bleek er in praktijk in deze periode wel degelijk veel samenwerking tussen BBI en NGBZ plaats te vinden bij het samenstellen van het tijdschrift.

Enkele forumbijdragen sprongen eruit, namelijk die over gedragstoornissen naar aanleiding van het rapport van de commissie Hoeing (RUIT 32, 1982), over mensbeelden (RUIT 37, 1984), over waardigheid (RUIT 52, 1987) en over de Nota 2000 (RUIT 55 en 56, 1988). Op het eerste thema na, is ethiek de gemeenschappelijke noemer van deze forumbijdragen. Het discussiekarakter was het sterkst aanwezig waar het ging over het scenario geestelijk gehandicapten in de Nota 2000. De ethicus Rolies keerde zich tegen de in dit scenario bepleite preventie door selectieve abortus. Hij zei hierover onder meer:

'Het besluit van mensen om na prenatale diagnostiek hun wordend kind niet geboren te laten worden, kan een moreel gerechtvaardigd besluit zijn. Dit gaat echter niet op voor de overheid die het recht op leven van alle burgers, en ook van de burger-in-wording, moet beschermen. In naam van het bevorderen van de volksgezondheid of om economische redenen kan een overheid geen categorieën van mensen (bijvoorbeeld op basis van handicaps) de toegang tot de samenleving ontzeggen. Hieraan raken, betekent raken aan het fundament van onze rechtsstaat.'

(RUIT 55, 1988, bladzijde 7)

In het volgende, en tegelijk het laatste, nummer van RUIT, werden reacties hierop gepubliceerd. Ondersteuning aan de visie van Rolies gaf Van de Vate onder de titel 'Een ziek scenario'. De Leeuw en Van Hattum betwistten de juistheid van deze visie in hun bijdragen 'Onjuiste beschouwingen' en 'Scenario van Jan Rolies'. Verder presenteerde De Wachter zijn 'Kanttekeningen' over de wijze waarop Rolies in zijn ogen voorbij ging aan de algemene strekking van de Nota. Tenslotte werd door Cremers in zijn bijdrage 'Exploderende zorgdruk' aangegeven wat de invloed van een sterk toenemende zorgdruk op het denken over preventie kan zijn. Dit forum werd afgesloten met 'Woord en wederwoord' van Rolies zelf.

Het multidisciplinaire tijdschrift RUIT werd in 1984 door de Sectie Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de toenmalige Academische Raad erkend als veldgericht wetenschappelijk tijdschrift. Tegelijk stond dit tijdschrift nog duidelijk in zijn kinderschoenen. Hoe de ontvangst van dit nieuwe RUIT bij zijn lezers was en welke betekenis RUIT had, werd nagegaan aan de hand van de lezersenquête uit 1985, de 'Ingezonden brieven' uit deze periode en de mening van de geïnterviewden.

Enquête

Voorjaar 1985, dus na de eerste drie jaargangen, evalueerde de redactie haar tijdschrift. Dit leidde tot afspraken om meer artikelen te verwerven uit met name de medische en orthopedagogische hoek. Daarnaast werd besloten tot een enquête om meer zicht te krijgen op het door de lezers gewenste niveau van de artikelen en hun reactie op het gevoerde redactiebeleid. Verder hoopte men, onder meer via een vraag naar lopende onderzoeksprojecten, beschikbare kopij op te sporen. Dit plan werd door de eindredacteur voorgelegd aan het BBI-bestuur, dat er zijn goedkeuring aan gaf. Met het oog op de vakantieperiode, die de respons zou kunnen verslechteren, werd de enquête pas tegelijk met het septembernummer verspreid.

In de introductie van de RUIT-enquête, die prominent in het tijdschrift (op de eerste bladzijde) werd afgedrukt, is het doel als volgt verwoord:

'Wat de redactie nu wil weten, is hoe dit uitwisselingsaspect [tussen praktijk en universitaire sfeer] in de toekomst duidelijker gestalte zal kunnen krijgen. Met name gaat het om Uw beoordeling van onze rubrieken: het gebruik dat U er van maakt, zal veelzeggend zijn (...) Tenslotte verwachten wij dat de enquête een aanzet geeft tot contact met zowel 'oude' als 'nieuwe' schrijvers. Zij behoeven niet te volstaan met het invullen van de enquête, maar kunnen hun ideeën en voorstellen voor artikelen in 'ruwe' vorm aan de redactie voorleggen in een bijgevoegd briefje of door de telefoon te pakken en ondergetekende te bellen.'
(RUIT 43, 1985, bladzijde 3-4)

Hieruit spreekt duidelijk de grote behoefte aan kopij!

Ditmaal werden acht vragen gesteld, namelijk:

1 Welke rubrieken van RUIT leest U?

- 2 a Hoe belangrijk acht U publicaties in RUIT over de volgende onderwerpen: filosofie van de zorg, inclusief ethiek; geschiedenis van de zwakzinnigenzorg; etiologie en epidemiologie; preventie en VTO; diagnostiek; methoden van hulpverlening; organisatorische vraagstukken waaronder planning; opleidingen; internationale activiteiten?
- b Zijn er naast deze onderwerpen actuele thema's, waarover U via RUIT ingelicht wenst te worden? Zo ja, welke zijn dit?
- 3 Overweegt U, of iemand in Uw omgeving het schrijven van een bijdrage (bijvoorbeeld een artikel of bericht)?
- 4 Zo ja, over welk onderwerp?
- 5 Zijn er op dit moment een of meerdere onderzoeksprojecten gaande in Uw werkomgeving, die interessant kunnen zijn voor RUIT?
- 6 Zo ja, wat is de titel van het project of de projecten?
- 7 Tot welk instituut en welke disciplines behoren de onderzoekers?
- 8 Deze vragenlijst is ingevuld door ...

Van de 650 verzonden formulieren werden er, na één rappel, 262 teruggestuurd. Door 40% van de abonnees werd dus gereageerd. Door Flikweert van het NGBZ werden de uitkomsten verwerkt. De redactie publiceerde in het juninummer van 1986 (RUIT 46) hiervan een samenvatting die voorzien was commentaar.

Tabel 2 Reacties op de vraag 'Welke rubrieken van RUIT leest U?', in percentages (N=254)

Rubriek	meestal	soms	nooit	totaal (anders)
Artikelen	72	28	0	246 (8)
Forumrubriek	50	44	6	228 (26)
Lopend onderzoek	67	30	3	239 (15)
Resultaten onderzoek	65	32	3	228 (26)
Studiereizen	51	40	9	228 (26)
Boekbesprekingen	71	27	2	244 (10)
Recente publicaties	81	17	2	243 (11)
Aankondigingen	64	29	7	231 (23)

('De resultaten van de RUIT Lezersenquête' door D. Flikweert, 1985, bijlage I, overzicht van de antwoorden op vraag I)

De respons werd 'een niet ongebruikelijk percentage bij schriftelijke enquêtes' (bladzijde 29) genoemd, maar ook werd aangegeven dat hierdoor geen representatief beeld verwacht kon worden voor alle RUIT-lezers. De respondenten bleken voor het merendeel te behoren tot de gedragswetenschappers: 66% was pedagoog of psycholoog, tegenover 8% medici en 8% beleidsfunctionarissen. In tabel 2 zijn de antwoorden verwerkt op de eerste vraag.

Uit het gegeven dat de respondenten blij gaven van een redelijk grote belangstelling voor alle rubrieken, concludeerde de redactie dat de rubrieken hun bestaansrecht hadden. Verder signaleerde de redactie in haar bespreking van de uitkomsten de functie van RUIT als informatiebron over recente literatuur. Daarnaast werd geconstateerd dat er voor de overige inhoud als geheel en met name bij de forumrubriek een heel selectieve belangstelling bestond. De redactie vermoedde dat dit laatste kwam doordat de onderwerpen soms te tijdgebonden of minder gedocumenteerd waren en nam zich voor de kwaliteit van deze laatste rubriek goed te bewaken.

Bij de belangrijkheid van onderwerpen (vraag 2a) bleek bij de respondenten voorkeur te bestaan voor rechtstreeks praktijkgerichte thema's, zoals diagnostiek, methoden van hulpverlening en vroegtijdige onderkenning. De redactie zag hierin steun voor haar vooral op praktijkrelevantie gerichte beleid. De geschiedenis van de zwakzinnigenzorg bleek daarentegen voor het merendeel van de respondenten niet belangrijk. De redactie bracht dit in verband met de algemene houding tegenover de historie in de Nederlandse samenleving, maar zag toch ook interesse hierin bij een kleine groep. Inmiddels geven de jaren negentig met een groeiende stroom van historische publicaties, waaronder enkele dissertaties, toch een ander beeld te zien.

De aangegeven belangstelling voor actuele onderwerpen (vraag 2b) had vooral betrekking op beleidsvraagstukken, psychische stoornissen, vernieuwings-experimenten, problematiek van dagverblijfbewoners en vergrijzing. De belangstelling voor eerstgenoemd thema werd, zoals hierboven al is aangegeven, gehonoreerd door het uitbrengen van een themanummer, dat in december 1986 verscheen.

Tenslotte bleken er tekenen aanwezig voor een toestroom van kopij. Maar liefst 42 lezers gaven als antwoord op vraag 3 aan te overwegen een bijdrage te schrijven, hetgeen door de redactie werd gezien als '*verdere daadwerkelijke steun voor haar werk*' (bladzijde 31), en er werden (bij vraag 5) 68

onderzoeksprojecten gemeld. Dat er redelijk wat onderzoek werd verricht, noemde de redactie belangrijk zowel om de praktijk op een verantwoorde wijze te onderbouwen als voor verdieping van kennis op zich. Bovendien zag men dit op langere termijn als een *'garantie voor de blijvende wetenschappelijke kwaliteit van publicaties zoals RUIT'* (bladzijde 31). Het kopijprobleem zou echter niet echt verminderen.

Van de resultaten van de enquête, en dan met name van de onderzoeksinventarisatie, is niet alleen binnen de RUIT-redactie gebruik gemaakt. Voor de BBI-commissie (bestaande uit Van Gemert, Janssen, Németh, met Flikweert als rapporteur) die werkte aan de eerder genoemde nota over onderzoeksbeleid, vormden deze uitkomsten een bron van informatie om te komen tot een eerste globaal beeld van het uitgevoerde onderzoek in Nederland. Later is door deze commissie nog een tweede enquête gehouden onder NGBZ-leden en zijn vertegenwoordigers van onderzoeksinstellingen en belangenorganisaties geraadpleegd. Dat er vervolgens in RUIT weer een bericht werd opgenomen over het verschijnen van dit rapport (RUIT 51, 1987), evenals een boekbespreking van de hand van Deenen (RUIT 52, 1987) roept de gedachte aan 'broekzak-vestzak' op.

Ingezonden brieven

Het multidisciplinaire tijdschrift RUIT ontving meer 'ingezonden brieven' dan het informatiebulletin RUIT: het waren er nu dertien tegenover de vier in de vroegste periode van RUIT. Het merendeel daarvan betrof reacties op artikelen. Aan twee artikelen, namelijk 'Psychofarmaca bij mentaal geretardeerde kinderen' van Došen (RUIT 50, 1987) en 'Pleidooi voor een pragmatisch beleidsmodel' van Bij de Vaate (RUIT 54, 1988), werd tweemaal een ingezonden brief gewijd. Daarnaast werd eenmaal gereageerd op respectievelijk een boekbespreking, op een lopend onderzoek en op het eerder genoemde BBI-symposium over onderzoek en praktijk. De auteur van de laatste bijdrage (RUIT 54, 1988), zelf huisarts in een Z-internaat, vond dat ten onrechte gesuggereerd was om de rol van de medici te beperken tot etiologische diagnostiek en 'dus' tot preventie. Na de mogelijke inbreng van haar vakgebied aangegeven te hebben pleitte ze ervoor onderzoeksbudget ook in te zetten voor medisch onderzoek. Was getekend: het latere NTZ-redactielid H.M.J. van Schrojenstein Lantman-de Valk.

Mening van de geïnterviewden

Over de betekenis van RUIT in deze periode is Flikweert het meest positief. Hoewel er over de inhoud en de tamelijk eenzijdige gerichtheid van het tijd-

schrift wel wat op te merken valt, moet volgens hem de functie van RUIT niet onderschat worden. Het tijdschrift sloot door zijn praktijkgerichte karakter heel erg aan bij waar de psychologen en orthopedagogen in het veld mee bezig waren. Het werd gelezen naast het Tijdschrift voor Orthopedagogiek en TOVO, maar had ook een lagere drempel dan de andere twee. Flikweert noemt RUIT het standaardtijdschrift van de intramuraal werkende gedragswetenschappers, *'dat je in je rugzakje moest hebben, dat gebruikt werd om 'je vak bij te houden' en daarnaast diende als forum om je onderzoek aan collega's te presenteren'*. Artikelen uit RUIT werden bediscussieerd en hebben zeker waarde gehad. Vanwege zijn bijdrage aan de professionalisering van de gedragswetenschappers speelde RUIT volgens Flikweert een rol bij het vergroten van het nog geringe aanzien van het veld bij de buitenwereld. Ook de erkenning als wetenschappelijk tijdschrift speelde hierbij een rol.

Hiernaast staat de indruk van Van Gennep, die spreekt van een slechts marginale betekenis van RUIT voor het veld en de onderzoekswereld. Volgens hem was er niet veel veranderd na de overgang tot tijdschrift: *'RUIT bleef RUIT'*. In die jaren zag hij zelf weinig van RUIT, maar hoorde hij in de universitaire wereld van de orthopedagogiek bijvoorbeeld ook niet praten over de rubriek Forum van RUIT. Hij zegt hierover: *'De aangesneden thema's zullen vermoedelijk wel goed geweest zijn, maar een blad moet ook gelezen worden.'* In die tijd had TOVO, waarin Van Gennep zelf meestal zijn artikelen publiceerde, volgens hem de meeste impact en het meeste niveau.

De andere geïnterviewden geven eveneens aan dat RUIT niet veel impact had, maar spreken wel van waardering voor RUIT. Van Zijderveld merkt daarbij op dat Forum *'wat te bieden had voor het veld en abonnementen binnenhaalde'*. Volgens Meiresonne kwam deze rubriek echter niet echt uit de verf.

4 . NTZ, een volwassen tijdschrift (1989-1999)

*(Eerste nummer van het
Nederlands Tijdschrift voor
Zwakzinnigzorg, uitgegeven
in maart 1989)*

*(Eerste nummer van het
Nederlands Tijdschrift voor de
Zorg aan verstandelijk gehan-
dicapten, uitgegeven in maart
1995)*

Tijdsbeeld**1989**

- Nota 'Mensen met Mogelijkheden' (Federatie van Ouderverenigingen, FvO), waarin een nieuwe visie wordt gepresenteerd die de mogelijkheden van mensen met een verstandelijke handicap voorop stelt, in plaats van hun tekorten.
- Ontstaan Consulenteentams.
- Instelling leerstoel 'Experimentele gedragsanalyse' aan de Rijksuniversiteit Leiden (Prof.dr. P.M.H.J. Smeets)
- Instelling leerstoel 'Aangeboren en erfelijke ziekten van het zenuwstelsel' aan de Universiteit van Amsterdam vanwege Stichting Steunfonds VOGG (Prof. dr. P.G. Barth).
- Instelling leerstoel 'Orthopedagogiek van de zwakzinnigheid' aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, vanwege Samivoz (Prof. dr. P.C.C. Duker).
- Instelling Ds. Visscherprijs door Stichting Volwassenenzorg Groesbeekse Tehuizen. Met deze prijs wordt een waardevolle publicatie op het gebied van integratie beloond.

1990

- Nota 'Weer samen naar school. Perspectief om leerlingen in reguliere scholen onderwijs op maat te bieden' van het Ministerie van OCW.
- Instelling leerstoel Zwakzinnigzorg aan de Universiteit Maastricht (Gouverneur Kremersleerstoel; Prof. Van Wallegem).
- Instelling leerstoel Klinische Genetica in het bijzonder chromosomale diagnostiek en erfelijkheidsvoorlichting, vanwege de VSOP (Prof. dr. N.J. Leschot); in 1997 omgezet tot gewone leerstoel Klinische Genetica.

1991

- Instelling leerstoel Zorg voor ernstig geestelijk gehandicapten aan de Rijksuniversiteit Groningen vanwege Stichting Philadelphia Voorzieningen (Prof. dr. G.H. van Gemert).
- Rapport 'Kiezen en delen' (Commissie-Dunning), waarin strategieën worden aangegeven om keuzevraagstukken in de zorg hanteerbaar te maken.

1992

- Rapport enquête automutilatie (Haveman en Brook), waarin verslag wordt gedaan van een landelijke inventarisatie naar dit verschijnsel.
- Instelling leerstoel 'Orthopedagogische hulpverlening aan kinderen met ernstige ontwikkelingsstoornissen' aan de Rijksuniversiteit Leiden, vanwege het Leids Universiteitsfonds (Prof. dr. I.A. van Berckelaer-Onnes).
- Instelling leerstoel 'Zorgmanagement in de psychiatrie, de psychogeriatric en de zwakzinnigzorg' aan de Universiteit Utrecht, vanwege de Stich-

ting de Open Ankh, de Vereniging 's Heeren Loo en de Vereniging tot christelijke verzorging van geestes- en zenuwzieken (Prof. dr. G.H.M.M. ten Horn).

1993

- Instelling leerstoel 'Normatieve grondslagen van het orthopedagogisch handelen ten behoeve van mensen met een verstandelijke handicap' aan de Vrije Universiteit, vanwege 's Heeren Loo (Prof. dr. J.S. Reinders).

1994

- Nota 'Gewoon doen' (FvO), een inhoudelijk en strategisch vervolg op 'Mensen met mogelijkheden'.
- Instelling leerstoel 'Psychiatrische aspecten van zwakzinnigheid' aan de Katholieke Universiteit Nijmegen (Prof. dr. A. Došen).
- Congres 'Laat je zien, laat je horen', eerste Nederlandse congres van mensen met een verstandelijke handicap.

1995

- Nota 'De perken te buiten. Meerjarenprogramma Intersectoraal Gehandicaptenbeleid 1995-1998', Ministerie van VWS.
- Eerste landelijk congres 'Wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de zorg aan verstandelijk gehandicapten' (BBI/NGBZ).

1996

- Ontstaan Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) uit fusie NVGz (Nederlandse Vereniging Gehandicaptenzorg), Fiadt-Wdt en NFVLG (Nederlandse Federatie Voorziening Lichamelijk Gehandicapten).
- Instelling PGB (Persoonsgebonden Budget).

1997

- Instelling leerstoel 'Orthopedagogiek, in het bijzonder de gehandicaptenzorg' aan de Universiteit Utrecht (Prof. dr. A. Vermeer).

1998

- Tweede landelijk congres 'Wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de zorg aan mensen met een verstandelijke handicap' (BBI/NGBZ).
- Meerjarenafspraken Gehandicaptenzorg (tussen Ministerie van VWS, VGN, Somma, FvO en Gehandicaptentraad).

Met de nota 'Mensen met mogelijkheden' zet de FvO de toon voor de jaren '90. In deze nota, en in haar vervolg 'Gewoon doen', werd uitgedragen dat mensen met een verstandelijke handicap in de eerste plaats mensen met mogelijkheden zijn, en pas in de tweede plaats mensen met beperkingen. Deze visie vindt een logische vertaling in het uitgangspunt 'gewoon waar mogelijk, bijzonder waar nodig'. In het overheidsbeleid wordt dit principe het eerst verwoord op het terrein van het onderwijs. 'Weer samen naar school' wordt het parool.

In de zorg heeft inmiddels het begrip 'zorg op maat' zijn intrede gedaan. Tezamen met de zorgplannen die gaandeweg ingevoerd worden, is dit een teken van een (grotere) gerichtheid op het individu. Parallel daaraan wordt door de instellingen werk gemaakt van deconcentratie. In toenemende mate worden daarbij de cliënten zelf gehoord over hun woon- en leefwensen. Langzaam gaat zich in de zorg- en dienstverlening ook een nieuw paradigma aftekenen waarin 'ondersteuning' het kernwoord vormt. De contouren hiervan worden door Van Genneep geschetst in zijn inaugurele rede in Maastricht in 1997 (Van Genneep, 1997).

Onder andere om beter op de zorgvragen te kunnen inspelen fuseren veel zorgaanbieders en creëren zij zo een transmuraal aanbod. Ook landelijke koepels ondergaan een fusieproces: uit de intramurale NVGz, de semimurale Fiad-Wdt en de NFVLG ontstaat per 1 januari 1996 de VGN. Door deze nieuwe koepel wordt vanaf dat moment ook een nieuw tijdschrift uitgegeven met de naam 'Markant', dat evenals het nieuwe tijdschrift van de Somma, 'Zowel', veel aandacht besteedt aan alle ontwikkelingen in het zorgveld. Beide tijdschriften vormen hiervoor belangrijke discussiepodia.

In de onderzoekswereld kan gesproken worden van een bloeiperiode; er vindt veel onderzoek plaats, waarover in vele publicaties en op nationale en internationale onderzoekscongressen wordt gerapporteerd. Daarnaast is er sprake van vruchtbare samenwerking tussen onderzoeksinstituten onderling en van onderzoeksinstituten met veldinstellingen: vele productieve onderzoeknetwerken getuigen hiervan. Ook rijzen de nieuwe leerstoelen als paddestoelen uit de grond. Het gaat veelal om bijzondere leerstoelen, die deels vanuit het veld zijn ingesteld.

Aantal abonnees NTZ: groei van zo'n 800 tot 1100.

Prijs: tussen f 37,50 (1989-1991) en f 65,00 voor particulieren en f100,00 voor organisaties (vanaf 1998).

Gemiddelde omvang per jaargang: circa 255 bladzijden.

De geboorte van NTZ

Binnen de RUIT-redactie was het vooral Van Gemert die tot meer professionalisering van redactie en tijdschrift wilde komen. In de zomer van 1987 bracht

hij door middel van een notitie de discussie hierover op gang. Als aanleidingen voor de discussie geeft hij aan: de behoefte aan goede feedback bij auteurs, de groeiende heterogeniteit in het kopijaanbod, die de beoordeling door de redactie bemoeilijkt en de achterblijvende waardering voor artikelen in RUIT binnen de universitaire wereld. Vervolgens stelt hij:

'RUIT blijkt qua belangstelling van lezers, gebruik binnen de zwakzinnigzorg, aanbod van kopij en dergelijke op de goede weg. Aanvankelijk moest het blad zich een plaats verwerven; dat is redelijk gelukt. Mijns inziens nadert het moment dat ook in kwalitatieve zin een stap vooruit moet worden gemaakt. De manier waarop de redactie functioneert, speelt daarbij een cruciale rol.'

(Notitie over de werkwijze van de redactie RUIT, zomer 1987)

Zijn belangrijkste wijzigingsvoorstel is het aanwijzen van specifieke beoordelaars (referenten) per artikel. Daarnaast geeft hij aanwijzingen om de presentatie van de artikelen te verbeteren.

De redactie stemt in met de lijnen van de notitie en komt met voorstellen voor de uitwerking ervan. Hierbij worden ook de statusverhoging van het blad door een professioneler uiterlijk en de verhoging van de abonnementsprijs genoemd. Het BBI-bestuur gaat ermee akkoord om de mogelijkheden hiertoe te onderzoeken; deze taak wordt gedelegeerd aan een voorbereidingscommissie 'RUIT nieuwe stijl 1989', bestaande uit Van Gemert, Beckers, Németh en redactiesecretaris Berk, die het leeuwendeel van de inspanningen op zich zou nemen. Zij buigen zich over zaken als de keuze van een drukker, bepaling van de abonnementsprijs, en advertentie- en wervingsbeleid.

Ondertussen wordt door de redactie de nieuwe werkwijze beproefd: voortaan wordt de kopij voorgelegd aan referenten. Na een paar jaren zou dit overigens verwateren. Ook worden aanwijzingen voor auteurs opgesteld. In RUIT 53 (1988) worden deze gepubliceerd. Als beoordelingscriteria voor artikelen worden genoemd: verantwoording, originaliteit, praktische relevantie, eenvoud en directheid van stijl en aanwezigheid van een samenvatting in het Nederlands en het Engels.

Verder gaat de redactie aan de slag met de inhoudelijke voorbereiding van het eerste nummer van RUIT 'nieuwe stijl'. Om hierop de aandacht te vestigen is besloten om auteurs te benaderen die in artikelvorm overzichten kunnen pre-

senteren van twintig jaar ontwikkeling op de relevante vakgebieden. In het laatste nummer van het multidisciplinaire tijdschrift (RUIT 56, 1988) worden de plannen aan de lezers bekend gemaakt en de nieuwe naam 'Nederlands Tijdschrift voor Zwakzinnigenzorg' (NTZ) geïntroduceerd. Ongewijzigd blijven de jaargangnummering, de redactie en de uitgever. Omdat de stijging van de abonnementsprijs vrij fors zal zijn (van f 22,50 naar f 37,50) is voor de bestaande abonnees voorzien in een eenmalige overgangsabonnementsprijs van f 30,00.

Om verder bekendheid te geven aan het 'Nederlands Tijdschrift voor Zwakzinnigenzorg', werd begin 1989 een introductienummer in een oplage van 2000 exemplaren verspreid onder NGBZ-leden, opleidingen, inrichtingen, beheersstichtingen, inspecties, bibliotheken en vakgroepen. In dit '0-nummer' werd informatie gegeven over de voorgeschiedenis van het tijdschrift en over de voorgenomen inhoud van NTZ. Daarnaast waren een overzicht van de laatste twee jaargangen van RUIT en de aanwijzingen voor auteurs opgenomen. Nieuwe abonnees konden zich via een aanmeldingskaart opgeven.

In maart 1989 rolde het eerste nummer van NTZ van de drukpers. Vanaf de vijftiende jaargang was rood voortaan de kleur van het tijdschrift en eindredacteur Németh gebruikte nu het bijvoeglijk naamwoord 'professioneel' om het blad te karakteriseren. In het eerste redactioneel gaf hij aan dat dit onder meer betekent

'dat de kwaliteit van de aangeboden informatie stelselmatig en kritisch bewaakt wordt.'

(NTZ 1, 1989, bladzijde 5).

Hij was ook van mening dat de zwakzinnigenzorg zichzelf een professioneel tijdschrift schuldig is als zorgsector met een volstrekt eigen karakter. Over de formule van NTZ schreef hij:

'De redactie wenst bij de overgang naar NTZ haar formule niet radicaal te wijzigen, maar wel bij te stellen. Zij onderkent daarbij de wenselijkheid van een tweerichtingsverkeer: van wetenschap naar praktijk, maar ook omgekeerd.'

In RUIT lag de nadruk op het verkeer vanuit de wetenschap: onderzoeksresultaten en de interpretatie ervan werden in de richting van de praktijk gestuurd. De redactie wil deze lijn in NTZ doorzetten, en mikt daarbij op de vergroting van de zeggingskracht van de aangeboden informatie. Dit kan onder meer door het in historisch perspectief plaatsen van de vorderingen, die geboekt zijn op relevante wetenschapsgebieden in de laatste decennia. Daarom begint het eerste nummer van NTZ met een terugblik op leven en werk van één van de belangrijkste baanbrekers van de wetenschappelijke aanpak van de zwakzinnigenzorg in Nederland, de kinderpsychiater E. Hoejenbos. Er volgen historische overzichten van de voortgang van de wetenschap (...)

(NTZ 1, 1989, bladzijde 5-6)

NTZ bevatte tal van rubrieken van RUIT: Boekbesprekingen, Berichten, Agenda, Publicaties en Lopend onderzoek. Deze laatste rubriek leidde in de jaren 1991-1992 een slapend bestaan, om als herboren terug te keren vanaf 1993. In NTZ zal 'Forum' echter ontbreken; na in juni 1991 nog eenmaal te zijn verschenen, verdween deze rubriek met de stille trom.

Daarnaast bevatte NTZ de nieuwe rubriek: 'Berichten uit de praktijk', waarin ervaringskennis uit de praktijk gepubliceerd kon worden. Het achterliggende idee van de redactie hierbij was:

'Plaats inruimen voor deze informatie zal het NTZ evenwichtiger en rijker van inhoud maken. Tevens kan hierdoor de toegankelijkheid van het tijdschrift voor aanstaande auteurs worden bevorderd, omdat berichten het opstapje kunnen vormen tot artikelen.'

(NTZ 1, 1989, bladzijde 6)

Deze rubriek was echter vanwege gebrek aan kopij geen lang leven beschoren; na vier afleveringen in de jaren 1989-1990 werd hij opgeheven. Een andere nieuwe rubriek was 'In memoriam', die door zijn karakter onregelmatig verschijnt. Zes afleveringen werden er in de loop der jaren gepubliceerd waarbij achtereenvolgens werd stilgestaan bij het overlijden van: E. Hoejenbos (NTZ 1, 1989), W.J. Lucieer (NTZ 2, 1989), Enno Felix (NTZ 1, 1990), Prof. Dr.

Frank J. Menolascino (NTZ 3, 1992), Nan Snijders-Oomen (NTZ 4, 1992) en Sandor Németh (NTZ 2, 1993).

Als gevolg van veranderd redactiebeleid verschenen de themanummers vanaf die tijd geregeld. Deze zouden succesvol blijken te zijn. Een topper was ongetwijfeld het themanummer over autisme, getuige de losse verkoop van maar liefst ruim 200 exemplaren. In het onderstaande overzicht is te zien welke onderwerpen het verder betrof.

- 20 Jaar wetenschappelijk onderzoek op het gebied van autisme, ontwikkelingspsychologie, ontwikkelingsneurologie, NTZ 1, 1989.
- 20 Jaar wetenschappelijk onderzoek op het gebied van orthopedagogiek en kindergeneeskunde en zwakzinnigheid, NTZ 2, 1989.
- Gedragsstoornissen bij geestelijk gehandicapten, NTZ 1, 1991.
- De zorg en haar grenzen, NTZ 2, 1992.
- Zorgplannen, NTZ 4, 1993.
- Autistisch en verstandelijk gehandicapt, NTZ 2, 1996.
- Consulenteams, NTZ 3, 1997.

Veranderingen

Meer dan RUIT in de eerdere twee periodes geeft NTZ blijk van veranderingen op het personele vlak en in de inbedding.

Binnen enkele jaren na de start van NTZ vindt op het BBI zowel een wisseling plaats van de redactiesecretaris als van de eindredacteur. Het redactiesecretariaat wordt voorjaar 1990 door ziekte van M.G. Berk, in eerste instantie tijdelijk, overgenomen door E.J. van Kesteren. De wisseling van de eindredacteur is het gevolg van het afscheid van S.M. Németh eind 1991 als directeur van het BBI. Zijn opvolger in die functie, M.I.M. Schuurman, zal voortaan de eindredactie voor zijn rekening nemen. Na het overlijden van Németh, voorjaar 1993, wordt in NTZ over hem een 'In memoriam' opgenomen van de hand van Van Zijderveld. Deze schrijft hierin onder meer:

'En nu is Sandor niet meer onder ons in persoon. Onverkort blijft hij in de herinnering van velen de beminlijke, hoffelijke, voorzichtige man, die zijn taak, research te bevorderen op het gebied van de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap, heel serieus opvatte omdat hij er zeker van was dat dit een bijdrage aan een menswaardiger bestaan was.'

(NTZ 2, 1993, bladzijde 68)

NTZ zal in de loop van de jaren in allerlei opzichten gaan weerspiegelen dat een nieuwe eindredacteur en redactiesecretaris aan de slag zijn gegaan. Al snel doet een redactioneel als vaste opening van het tijdschrift zijn intrede, en wordt de rubriek 'Lopend onderzoek' hervat. De voedingsbodem voor deze rubriek en andere vaste rubrieken zoals de 'Boekbesprekingen' is sterk verbeterd als gevolg van een verbeterde interne organisatie van het BBI. Veel inspanningen worden nu gericht op het verkrijgen van kwalitatief goede informatie; dit geeft ook meerwaarde voor de lezers. Verder is de laatste jaren sprake van een meer inhoudelijke inbreng van de eindredacteur. Deze publiceert enkele malen een artikel in NTZ, zoals een conceptuele verkenning naar 'vraaggestuurde zorg' (NTZ 1, 1998), waarin de eigen opvattingen duidelijk naar voren komen.

Hoewel het aantal abonnees in deze periode een aanzienlijke groei te zien gaf, bleef het tijdschrift in financieel opzicht een onzeker bestaan leiden. Een verbeterde inbedding werd daarom van groot belang gevonden met het oog op de continuïteit. De Stichting Steunfonds 's Heeren Loo bleek bereid in de periode 1997-1999 een bijdrage te leveren aan de uitgave van NTZ.

Verder heeft een commerciële uitgeverij, Van Gorcum, het tijdschrift per 1 januari 1998 in zijn fonds opgenomen.

Thema's

NTZ bevatte in de periode 1989-1998 in totaal 127 artikelen. In het overzicht van de thematiek van deze artikelen (bijlage 2) is de invloed van de eerder genoemde themanummers duidelijk zichtbaar. Het thema 'gedragsstoornissen/psychiatrische problematiek', waaraan twee themanummers waren gewijd, blijkt het onderwerp van 30 artikelen. Andere belangrijke thema's waren: therapieën / vormen van behandeling / methodiek (achttien artikelen) en kwaliteit van zorg / zorgplannen (vijftien artikelen, waaronder een themanummer). Elf artikelen betreffen diagnostiek; de aandacht hiervoor is duidelijk afgenomen ten opzichte van de vorige periode, toen dit met 30 artikelen het meest voorkomende thema was. Duidelijk opkomende thema's zijn: medisch onderzoek (dertien artikelen), ouder wordende verstandelijk gehandicapten (negen artikelen) en autisme (zeven artikelen, waaronder themanummer).

Ingezonden brieven

In NTZ werden tot nu toe tien ingezonden brieven gepubliceerd. Dit zijn er enkele minder dan de dertien uit de vorige periode, maar toen betrof het maar zes jaar tegenover meer dan tien nu en was ook het aantal abonnees veel geringer, namelijk 800 tegenover de 1100 van nu. Blijkbaar levert de inhoud

van NTZ doorgaans heel wat minder stof voor discussie dan het multidisciplinaire tijdschrift RUIT! Het is dan ook de vraag of NTZ wel zo leeft bij zijn lezers, althans als ingezonden brieven hiervoor een goede indicator vormen. Vijf ingezonden brieven hadden tot doel het onder de aandacht brengen van een stelling bij een proefschrift en het leveren van commentaar op respectievelijk een redactioneel, het themanummer over consultantenteams en een boekbespreking. De andere keren werd gereageerd op een artikel. Vier keer betrof dit het artikel 'Keuzen rond levenseinde' van Vrijmoeth en Huibers (NTZ 4, 1995; de reacties werden gepubliceerd in NTZ 1 en 3, 1996). In het bewuste artikel vond aan de hand van vier casussen een verkenning plaats in

'een ethisch onontgonnen gebied waarin weinig moreel houvast is'.

(NTZ 4, 1995, bladzijde 245)

Het ging hierbij om beschrijvingen van levensbedreigende verschijnselen, nog voordat er sprake is van een onomkeerbaar proces dat tot sterven leidt. Met het artikel beoogden de auteurs reflectie op dit zo moeilijke terrein. Reacties hierop waren van de hand van Kars (tot tweemaal toe), van Manshande en van Blankman. Deze laatste toetste op uitnodiging van de redactie (dus strikt gezien betreft het hier geen ingezonden brief) de door Kars en Manshande opgeworpen bezwaren tegen de juridische interpretatie van de bevoegdheden van de arts ingevolge de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO). Gezien de respons lijken de auteurs in hun doel geslaagd te zijn.

Mening geïnterviewden

Over de themanummers van deze periode geven de meeste geïnterviewden aan dat hiervoor veel waardering bestaat. Volgens Flickweert werd het beleid van themanummers in NGBZ-kringen heel goed ontvangen. Naar zijn oordeel geven de themanummers een goed beeld van wat er rond het onderwerp speelde, en zijn ze ook overstijgend doordat er iets aan toegevoegd wordt. De gekozen thema's waren volgens hem grotendeels vakinhoudelijk van belang en hadden veel actualiteitswaarde.

De nummers over autisme en consultantenteams worden door hem mijlpalen genoemd. Van Gemert noemt de nummers over autisme en gedragsstoornissen breed gelezen, terwijl dat over consultantenteams eigenlijk alleen interessant was voor specialisten. Over de eerste twee themanummers, die een overzicht gaven van de stand van zaken op diverse wetenschapsterreinen, zegt hij dat ze bedoeld

waren om onderzoek te stimuleren, maar dat naderhand gebleken was dat het lezerspubliek het idee kreeg dat alleen zware artikelen geplaatst worden. Van Gennep geeft er blijk van de meeste waardering te hebben voor deze eerste nummers. Meer in het algemeen vindt Van Gennep uit NTZ vooral de rubrieken 'Boekbesprekingen' en 'Publicaties' van belang omdat hij hierdoor op de hoogte blijft van de boeken die verschijnen. Hij publiceerde zelf vooral recensies in het tijdschrift; met artikelen had hij minder goede ervaringen. In dit verband geeft hij aan met collega-onderzoeker Vermeer een soort wedstrijd te hebben gehouden over wie het eerst over hun gezamenlijk onderzoek naar vroeghulp zou publiceren: Van Gennep in het Australische tijdschrift 'International Journal of Practical Approaches to Disability' of Vermeer in NTZ. Van Gennep won omdat zijn artikel al in het eerste nummer van 1997 was opgenomen, tegen dat van Vermeer in het laatste nummer van dat jaar. Dit geeft iets weer van het beleid van de redactie; want hij vindt over het laten lopen van een Nederlandse primeur: *'eigenlijk moet dat niet kunnen'*. Volgens hem wordt in het veld en de onderzoekswereld van de orthopedagogen weinig positief geoordeeld over NTZ en is de officiële impact ook minder dan die van de andere wetenschappelijke tijdschriften.

De andere geïnterviewden geven blijk van een ander geluid. Volgens Van Zijderfeld kan NTZ zich nu meten met MGV en Tijdschrift voor Orthopedagogiek. Verder laat het aantal abonnees (nu circa 1100) in bepaalde mate de waardering voor een tijdschrift zien. Tijdschriften tellen ook pas mee als ze een bepaald aantal abonnees hebben. Meiresonne prijst de goede en frisse inhoud, waarin actuele onderwerpen worden behandeld. NTZ vormt, sinds hij van functie en werksector veranderde, vrijwel zijn enige venster op de sector zorg aan mensen met een verstandelijke handicap. Dit maakt, voor zijn huidige bestuurlijke functies bij SBB en BBI, iedere rubriek voor hem op zichzelf al betekenisvol. Flikweert spreekt van een goede ontvangst van NTZ en van een breder, aansprekender, kwalitatief op hoger niveau staand tijdschrift dan RUIT. Het wetenschappelijk gehalte is duidelijk toegenomen en hierin weerspiegelt zich naast redactiebeleid ook de bloei van het onderzoek. Verder constateert hij dat recentelijk meer beschouwende artikelen zoals de conceptuele verkenning van Schuurman over vraaggestuurde zorg evenals de bijdrage van Van Gemert over gedragsproblemen zeer goed ontvangen zijn en dat hierbij meespeelt dat de thematiek aan emoties en visies appeleert.

Een toegenomen aanzien is ook wat Van Gemert merkt: de laatste vier à vijf jaar heeft men het op zijn universiteit niet meer over *'dat blaadje van jou'*. NTZ valt op in het veld en in de onderzoekswereld en wordt nu gelezen en geciteerd. Ook is er (beperkte) waardering voor NTZ binnen de universitaire

onderzoeksprogramma's, zij het dan dat publicaties in NTZ nog steeds minder punten opleveren dan die in andere Nederlandse wetenschappelijke tijdschriften zoals het Tijdschrift voor Orthopedagogiek. Deze laatsten hebben meer status. Gezien de kleine doelgroep vindt hij dat er een redelijk groot lezerspubliek is. Van Gemert zegt zelf ook altijd reacties te ontvangen als hij zelf in NTZ gepubliceerd heeft, met name als het om meer conceptuele artikelen gaat. De redactie probeert in zijn woorden *'nog steeds mensen zo gek te krijgen om artikelen te schrijven'* en begeleidt de auteurs daarbij nu meer, hetgeen tot betere artikelen leidt. De *'spagaat veld en academisch onderzoek'* blijft voor de redactie een moeilijke combinatie, waarmee ze nog altijd worstelt. Maar deze combinatie geeft ook kansen: zo wordt er veel meer ruimte gegeven aan meer conceptuele artikelen dan in de andere tijdschriften.

Nawoord

Bij het overzien van 25 jaar RUIT en NTZ springen enkele zaken in het oog. Er is duidelijk sprake van een groeiproces: het prille informatieblaadje RUIT uit 1974 is anno 1999 als NTZ, in de woorden van oud-redactielid Touwen, *'een echt volwassen tijdschrift geworden'*. Deze groei heeft vooral betrekking op de artikelen. Het aantal artikelen is toegenomen, en datzelfde geldt voor het wetenschappelijk niveau. Het geleidelijk aan 'upgraden' van de periodiek heeft vijftien jaar geleden geleid tot zijn erkenning als 'wetenschappelijk tijdschrift', en heeft met de overgang naar NTZ in 1989 en de wisseling van de eindredactie in 1991 verdere impulsen gekregen.

In enkele andere opzichten is er in 25 jaar echter veel hetzelfde gebleven. Dit geldt in de eerste plaats voor het faciliterende karakter van de periodiek. De rubrieken 'lopend onderzoek', 'berichten', 'publicaties', 'boekbesprekingen' en 'agenda' vormden in alle onderscheiden periodes onderdeel van het tijdschrift.

Ook is er continuïteit als we naar de inhoud van de artikelen kijken. Het overzicht van thema's van artikelen en forumbijdragen laat zien dat er een zestal thema's is waarover in alle periodes gepubliceerd wordt, namelijk: kwaliteit, gedragsproblematiek, ethiek, diagnostiek, organisatie van zorgverlening en tenslotte therapieën, vormen van behandeling en methodiek. Hoewel regelmatig een artikel werd gepubliceerd dat in de sector opviel, zijn er nauwelijks echt spraakmakende artikelen verschenen. Het tijdschrift was ook zeker geen voorloper of spreekbuis van een voorhoede; het bepaalde zich tot het volgen van en rapporteren over de ontwikkelingen die zich voordeden. In die zin is het beeld van het latere RUIT en NTZ er één van een degelijk tijdschrift met een verantwoorde inhoud maar misschien wel een tikkeltje aan de saaie kant.

Een volgend punt van continuïteit, enigszins van een andere orde maar daarvoor niet minder aanwezig, is het probleem van onvoldoende kopij. Dit heeft de redactie in de loop van de jaren heel wat hoofdbrekens gekost.

Evenmin veranderd is de pretentie zowel een wetenschappelijk als een praktijkgericht tijdschrift te willen zijn. Van Gemert gebruikte in dit verband het beeld van een spagaat. Een juist beeld, want het laat zien dat dit niet altijd gemakkelijk gaat.

Continuïteit is er tenslotte ook doordat er redactieleden en auteurs zijn met een zeer lange band met het tijdschrift. Grote namen zijn bijvoorbeeld die van Németh (eindredacteur van 1974-1991), Kraijer (auteur sinds 1977) en Van Gemert (auteur sinds 1981 en redactielid sinds 1982). Als vanzelfsprekend roept dit, zonder uiteraard af te willen doen aan het waardevolle van eenieders bijdrage, de vraag op of het tijdschrift in de loop der tijd wel voldoende kon beschikken over het zo noodzakelijke 'verse bloed'. In zeker opzicht geldt deze vraag ook voor de band met het BBI. De navelstreng tussen beide heeft het tijdschrift veel gebracht en het soms voor overlijden behoedt, maar de blik op het verleden laat ook de keerzijde zien, de beperkingen in bewegingsvrijheid. Misschien is de tijd rijp om de schaar ter hand te nemen?

Wat is samenvattend de betekenis van RUIT en NTZ geweest voor de zorg aan mensen met een verstandelijke handicap in ons land? Beide periodieken, zo laten de voorafgaande hoofdstukken zien, vervulden door het verschaffen van informatie een belangrijke functie in de zorg. In de beginjaren gebeurde dit, door het informatiebulletin RUIT, op zeer bescheiden wijze, maar hiervoor bestond wel degelijk waardering. In die tijd waren de pretenties van de uitgever gering, was de oplage laag en was het veld nog nauwelijks 'onderzoeks-minded'. Het daarna komende tijdschrift RUIT heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de professionalisering van de gedragswetenschappers. Deze laatste gebruikten RUIT zowel om op de hoogte te raken als om zelf te publiceren. Inhoudelijk waren de artikelen echter niet altijd even sterk en de impact van RUIT kan zeker niet groot worden genoemd. In dit opzicht scoort NTZ hoger. Met name de themanummers, die veel actualiteitswaarde hadden en qua thematiek vakinhoudelijk van belang waren, kregen steeds veel waardering. Ook meer in het algemeen is het wetenschappelijk gehalte toegenomen. Zowel in de onderzoekswereld als in het veld wordt NTZ nu gelezen en geciteerd.

Onvermijdelijk brengt ons dit tenslotte bij de toekomst. De duik in het verleden van NTZ en RUIT bracht naast sterke punten ook enkele zwakke plekken van de periodieken aan het licht. Van de zwakke kanten wordt hier met name het beperkte externe draagvlak genoemd. Wil NTZ ook in de toekomst financieel en inhoudelijk gezond blijven, dan is het wenselijk dat een brede en permanente aansluiting wordt gevonden bij de behoefte aan toegepaste wetenschappelijke kennis en informatie bij de zorgaanbieders, cliënten en overheden.

Deze aansluiting heeft allereerst een inhoudelijke kant, die in markttermen als volgt kan worden geformuleerd: enerzijds het aanbod van NTZ aan bruikbare en zinvolle wetenschappelijke kennis waar niemand omheen kan, anderzijds de behoefte in het veld aan inzichten en kennis die zowel de dagelijkse zorgpraktijk overstijgen als in diezelfde praktijk gemakkelijk toepasbaar zijn. Met op het scharnierpunt, als marktmeester, een redactie die professionele expertise combineert met alertheid op en voeling met de praktijk van de zorg. Daarnaast heeft de aansluiting een bestuurlijke en logistieke kant. Misschien is langzamerhand het tijdstip aangebroken waarop het BBI, na jaren van goede zorg en aandacht voor het lijfsbehoud van zijn NTZ, na een lange periode van alleenstaand ouderschap, het tijdschrift zijn eigen weg kan laten gaan in zijn verworven volwassenheid. Met andere woorden: een NTZ dat, ondergebracht in een afzonderlijke stichting (met niet te vergeten een degelijk redactiestatuut), bestuurlijk mede gedragen wordt door zorgaanbieders, cliënten en overheden. Ook verbreding in dit opzicht dus.

NTZ is volwassen geworden. Laten we hopen dat het tijdschrift in zijn volwassenheid de juiste keuzen zal maken.

Literatuur

Eindrapport landelijke commissie gezinsbegeleiding • Utrecht • Stichting Nationaal Orgaan Zwakzinnigzorg en Federatie van Ouderverenigingen • 1982.

Fennis, J. • 1975 • Het vuile schort - Bedenkingen over zwakzinnigzorg • Nijmegen • Dekker & Van de Vegt.

Federatie van Ouderverenigingen • 1994 • Gewoon doen - Een inhoudelijk en strategisch vervolg op de visienota "Mensen met mogelijkheden" • Utrecht • Federatie van Ouderverenigingen.

Federatie van Ouderverenigingen • 1989 • Mensen met mogelijkheden - Een visie op mensen met een geestelijke handicap • Utrecht • Federatie van Ouderverenigingen.

Gennep, A.Th.G. van • 1997 • Paradigma-verschuiving in de visie op zorg voor mensen met een verstandelijke handicap • Maastricht.

Gemert, G.H. van, D.A. Flikweert, C.G.C. Janssen, S.M. Németh • 1987 • Onderzoeksbeleid op het terrein van de zwakzinnigheid en de zwakzinnigzorg - Inventarisatie en Aanbevelingen • Utrecht • BBI.

Hattum, M. van • 1979 • Judith - Een moeder en haar zwakzinnig kind • Baarn • Ambo.

Haveman, M.J. en O.H. Brook • 1992 • Rapport enquête automutilatie - Een landelijke inventarisatie naar het verschijnsel van zelfverwondend gedrag bij verstandelijk gehandicapten • Maastricht • Rijksuniversiteit Limburg/JGZ.

Interdepartementale Stuurgroep Gehandicaptenbeleid • 1981 • Eindrapport van de Landelijke Commissie VTO (Vroegtijdige Onderkenning) van Ontwikkelingsstoornissen • 's Gravenhage • Staatsuitgeverij.

Janssen, C.G.C. en S.M. Németh • 1989 • Onderzoek en praktijk in de zwakzinnigzorg - Verslag van het symposium: "Wetenschappelijk onderzoek en de vernieuwing van de zorg voor geestelijk gehandicapten" gehouden op 7 oktober 1988 in de Reehorst te Ede • Utrecht • BBI.

Kiezen en delen - Rapport van de commissie Keuzen in de zorg • Commissie-Dunning • 1991.

Wallage, J. • 1990 • Weer samen naar school. Perspectief om leerlingen ook in reguliere scholen onderwijs op maat te bieden - hoofdlijnennotitie • Zoetermeer • Ministerie van OCW.

Ministerie van VWS • 1995 • De perken te buiten - Meerjarenprogramma intersectoraal gehandicaptenbeleid 1995-1998 • 's Gravenhage • Sdu uitgeverij.

Ministerie van WVC • 1983 • Geestelijk gehandicapten (beleidsnota) • Rijswijk • Ministerie van WVC.

Ministerie van WVC • 1988 • Nota 2000 - Over de ontwikkeling van gezondheidsbeleid: feiten, beschouwingen en beleidsvoornemens • Rijswijk • Ministerie van WVC.

Ministerie van WVC • 1982 • Over de opvang van sterk gedragsgestoorde, licht geestelijk gehandicapten - Rapport van de commissie sterk gedragsgestoorde, licht geestelijk gehandicapten (Commissie Hoening) • Rijswijk • Ministerie van WVC.

Sorel, F.M. • 1970 • Frequenties van zwakzinnigheid • Tilburg • Instituut voor Arbeidsvraagstukken.

Bijlage I . Redactieleden en redactiesecretarissen

Redactieleden

Drs. S.M. Németh (eindred.) • 1974 - 1991
Dr. S.J. Duindam • 1982 - 1984
Drs. C.G.A. de Jong • 1982 - 1987
Drs. C.C.M. van Hattum • 1982 - 1990
Dr. A.W.M. Snijders-Oomen • 1982 - 1990
Prof. dr. B.C.L. Touwen • 1982 - 1995
B. van Zijderveld • 1982 - 1997
Prof. dr. G.H. van Gemert • 1982 - nu
Dr. M.J.G. Cremers, arts • 1984 - 1997
Dr. J. Bij de Vaate • 1987 - nu
Prof. dr. I.A. Berckelaer-Onnes • 1991 - nu
Dr. M.I.M. Schuurman (eindred.) • 1991 - nu
Prof. dr. P.C. Duker • 1996 - nu
Dr. H.M.J. van Schrojenstein Lantman-de Valk, arts • 1997 - nu
Drs. W.H.E. Buntinx • 1998 - nu

Redactiesecretarissen

Drs. B.J. Koster • 1982 - 1983
Drs. S.M. Németh • 1984 - 1985
J.G. Bekker • 1985 - 1986
Drs. M.G. Berk • 1986 - 1990
E.J. van Kesteren • 1990 - nu

Bijlage 2 . Thema's van artikelen en forumbijdragen*

Thema	RUIT	RUIT		NTZ
	1974-1981 Artikelen (N=15)	1982-1988 Artikelen (N=77)	Forum (N=53)	1989-1998 Artikelen (N=127)
Arbeid		-	-	2
Autisme		1	1	7 (T) **
Beleidsontwikkeling		6	2 (T)	2
Consulententeams		-	-	4 (T)
Culturele minderheden		3	1 (T)	-
Dagactiviteiten		3	-	-
Diagnostiek	2	21	1	11
Down syndroom		-	-	5
Early intervention			1	2
Epidemiologie	1	1	-	-
Ethiek		3	4	7
Etiologie	1	-	-	1
Gedragsstoornissen/psychische problemen en gedragsproblemen/psychiatrische problematiek		7	1	30 (2T)
Gezinsproblematiek/opvoeding en thuiszorg	1	3	2	3
Informatica		-	1	-
Instrumentontwikkeling/evaluatievergelijking	1	4	-	11
Kwaliteit van zorg/zorgplannen	8	1	-	15(T)
Lichamelijke ontwikkeling		-	-	2
Medisch onderzoek		5	-	13
Onderwijs		3	-	-
Onderzoeksbeleid		2	-	-
Opvoeding en thuiszorg		-	-	5
Organisatie zorgverlening/beleid	2	13	-	8
Ouder wordende verstandelijk gehandicapten		2	-	9
Planning	1	5	-	-
Sport		2	-	-
Therapieën/vormen van behandeling/methodiek	2	5	-	18
Vraaggestuurde zorg		-	-	1
VTO (Vroegtijdige Onderkenning)		2	1	3
Wetgeving		-	-	6
Woonvoorzieningen/wonen		4	-	5
Diversen	2	2	-	7

* Voor de samenstelling van deze tabel werd gebruik gemaakt van de index 1982-1988 van RUIT en de NTZ-registers over de jaren 1993-1998. ** T=Themanummer

Bijlage 3 . Belangrijke Nederlandse tijdschriften door de jaren heen*

RUIT, informatiebulletin (1974)		RUIT, multidisciplinair tijdschrift (1982)	Nederlands Tijdschrift voor de Zwakzinnigenzorg (1989), vanaf 1995 Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan verstandelijk gehandicapten															
Tijdschrift voor Zwakzinnigheid, Autisme en andere Ontwikkelingsstoornissen (1965)																		
REAP (1975)																		
Tijdschrift voor Orthopedagogiek (voorheen Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs en Orthopedagogiek, 1920)																		
MGV, Maandblad Geestelijke Volksgezondheid (1946)																		
																	Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs (NTOVO, 1985)	
																	Tijdschrift van de Vereniging van Artsen in de Zwakzinnigenzorg (TVAZ, 1983)	
KLIK (1972)																		
																	Somma Informatief (1981)	Zo-wel (1997)
																	Fiad Forum (1988)	
																		Markant (1997)
	'76	'78	'80	'82	'84	'86	'88	'90	'92	'94	'96	'98						

* Tussen haakjes is steeds het jaar van ontstaan vermeld.

